Rapport

om

beskyttelsesrumsberedskabet

- herunder udviklingen på sikringsrumsområdet

Beredskabsstyrelsen, august 2002

Indholdsfortegnelse

1. Indledning og sammenfatning 5

2. Beskyttelsesrumsberedskabet 8

2.1. Terminologi 8
2.2. Målsætning for beskyttelsesrumsberedskabet 8
2.3. Specielt om klargøringsfristen 9
2.4. Historisk beskrivelse frem til lov om beskyttelsesrum (1933-1950 og 1950-1993) 10
2.5. Lov om beskyttelsesrum (1. januar 1993-) 18
2.6. Konkrete sager efter beskyttelsesrumsloven 20

3. Udviklingen på beskyttelsesrumsområdet 23

3.1. Oversigt over antal pladser i 2001 23
3.2. Udviklingen frem til 1997 23
3.3. Sikringsrumsredegørelsen 1993-1997 28
3.4. Udviklingen i perioden 1997-2001 31
3.5. Den samlede udvikling i perioden 1993-2001 31

4. Danmarks sikkerhedspolitiske situation 33

4.1. Trusselsbilledet 33
4.2. Udviklingen inden for forsvaret 34
4.3. Udviklingen inden for redningsberedskabet 36
4.4. Sårbarhed 37
4.5. Varsling 39

5. Beskyttelsesrumsområdet i andre europæiske lande 42

5.1. Generelle forhold i de europæiske lande inden for Den Europæiske Union 42
5.2. Norge 43
5.3. Sverige 45

6. Fremtidigt beskyttelseskoncept 47

6.1. Forudsætninger 47
6.2. Vurderinger 48
6.3. Anbefalinger 53

7. Bilag 56

7.1. Oversigt over litteratur 56
7.2. Antal sikringsrumspladser pr. 1.000 indbyggere i danske kommuner 2001 57
7.3. Sikringsrumspligt i danske kommuner 2000 58

7.4. Ændring i antal sikringsrumspladser i danske kommuner 1997-2001 59
7.5. Diverse talmateriale 60

1. Indledning og sammenfatning

I forbindelse med fremsættelsen af forslag til lov om ændring af lov om beskyttelsesrum (etablering af kommunal beskyttelsesrumspulje) den 9. november 1994 tilkendegav indenrigsministeren, at ministeriet gennem Beredskabsstyrelsen ville følge udviklingen på sikringsrumsområdet med henblik på at tage stilling til, om det vil være nødvendigt med et statsligt initiativ for at undgå konkurrenceforvridning kommunerne imellem og at sikre en mere ligelig dækning med beskyttelsesrum m.v.

Beredskabsstyrelsen afgav den 2. marts 1999 en redegørelse om sikringsrumsplanlægningen i perioden 1993-1997 til Indenrigsministeriet, som på baggrund heraf i brev af 31. maj 1999 anmodede styrelsen om fortsat at følge udviklingen på området med henblik på også at afgive en rapport for perioden 1998-2000. Rapporten skulle omfatte en samlet beskrivelse af området samt Beredskabsstyrelsens forslag til en overordnet målsætning på området. Endvidere skulle rapporten søge belyst, hvorvidt den københavnske metro i givet fald vil kunne anvendes som erstatningsrum for de københavnske betondækningsgrave. Rapporten er udvidet til at omfatte perioden 1998-2001.

Oprindeligt var fokus i Beredskabsstyrelsens vurdering af udviklingen således rettet mod konkurrenceforvridningsaspektet og den ligelige dækning med beskyttelsesrum m.v. Som led i arbejdet har styrelsen imidlertid fundet det nødvendigt at inddrage spørgsmålet om den fortsatte relevans af den nuværende målsætning for beskyttelsesrumsberedskabet set i lyset af den fortsat gunstige sikkerhedspolitiske situation samt udviklingen i bl.a. Norge og Sverige.

Rapporten omhandler således mulige påvirkninger som resultat af eventuelle fjendtlige handlinger og samfundets modstandskraft - i form af beskyttelsesrum - over for disse påvirkninger. Herunder indgår aspekter som trusselsbilledet, beskyttelsesvirkning og placering af beskyttelsesrum, våbenteknologisk udvikling og varsling af befolkningen.

I rapporten vurderes konsekvenserne af, at administrationen af reglerne om sikringsrum i 1993 blev overført fra staten til kommunerne. Hovedsynspunktet i forbindelse med lov om beskyttelsesrum nr. 1055 af 23. december 1992 var, at kommunalbestyrelserne selv bedst kunne vurdere behovet for sikringsrum i kommunen bl.a. på baggrund af en lokal vurdering af bebyggelsens tæthed og kommunens beliggenhed, "udsathedsgraden" og særlige risici. Formålet med at henlægge kompetencen til kommunalbestyrelserne var endvidere at smidiggøre reglerne om opførelse af sikringsrum.

Rapportens formål er at tilvejebringe et beslutningsgrundlag for eventuelle ændringer i den eksisterende politik på beskyttelses- og sikringsrumsområdet, herunder det gældende regelsæt.

Spørgsmålet om anvendeligheden af de eksisterende beskyttelsesrum blev rejst efter terrorangrebene i USA den 11. september 2001. Hertil skal anføres, at den reelle nyttevirkning af beskyttelsesrummene afhænger af, om der er så god tid fra en eventuel varsling til selve angrebet, at befolkningen kan nå at komme ned i klargjorte beskyttelsesrum i tide i forhold til den aktuelle trussel. Dette ville hverken have været muligt ved terrorangrebene i USA eller eksempelvis ved Sarin-nervegasudslippet i Tokyos undergrundsbane i marts 1995.

Det er således vigtigt at fremhæve, at beskyttelsesrum må betragtes som en rent krigsmæssig foranstaltning, der kun tager sigte på varslede hændelser, og som ikke uden videre kan nyttiggøres til beskyttelsesformål i tilfælde af uvarslede påvirkninger i stil med de nævnte terrorangreb - selv om rummene i sig selv måtte være egnede til beskyttelse over for virkningerne af det konkrete angreb.

På baggrund heraf anbefaler Beredskabsstyrelsen, at det nuværende regelsæt opretholdes med visse ændringer som i alt væsentligt bygger på de erfaringer styrelsen har gjort efter beskyttelsesrumslovens ikrafttræden.

På grund af rummenes beskyttelsesværdi på den ene side og på den anden side den usikkerhed, der knytter sig til udviklingen af trusselsbilledet og karakteren af de mulige trusler i fremtiden, ses der ikke at være grundlag for at ændre på den hidtidige langsigtede målsætning. Med et uændret regelgrundlag må faldet i tilvæksten af sikringsrum antages at fortsætte. Det anbefales derfor at supplere reglen i beskyttelsesrumslovens § 4 med en bestemmelse om, at indenrigs- og sundhedsministeren kan pålægge kommunerne at udnytte adgangen til at pålægge sikringsrumspligt. Herigennem kan sikres en øget tilvækst af sikringsrumspladser, hvis det på et tidspunkt konkret vurderes, at det er en relevant beskyttelse at kunne tilbyde befolkningen i forhold til et ændret trusselsbillede.

På nuværende tidspunkt vurderes det ikke nødvendigt at iværksætte initiativer med henblik på at øge tilvæksten i antallet af sikringsrum. Kommunalbestyrelserne kan dog fortsat – efter lokale vurderinger – vælge at benytte muligheden for at pålægge sikringsrumspligt ved nybyggeri. Det bemærkes, at det netop i både Norge og Sverige er foreslået at ophøre med nybygning af beskyttelsesrum.

Sikringsrum skal i dag i medfør af beskyttelsesrumsloven kunne klargøres i løbet af 24 timer uden professionel assistance, hvilket begrænser de fredsmæssige anvendelsesmuligheder. Klargøringsfristen er væsentligt kortere end i de øvrige nordiske lande. Det findes hensigtsmæssigt at lempe klargøringsfristen og give større frihed med hensyn til indretning af rummene, så de får øgede anvendelsesmuligheder i fredstid. Dette gælder både eksisterende og fremtidige sikringsrum.

For så vidt angår betondækningsgravene anbefales, at der iværksættes en nærmere undersøgelse af, hvorvidt og i givet fald på hvilke betingelser betondækningsgravene, særlig på privat grund, bør kunne fjernes i videre udstrækning end hidtil.

2. Beskyttelsesrumsberedskabet

2.1. Terminologi

Begrebet beskyttelsesrum bruges i denne rapport som samlebegreb, der omfatter følgende typer rum:

Beskyttelsesrum						
Offentlige				Private		
Betondækningsgrave og andre fritliggende beskyttelsesrum	Kombinerede offentlige beskyttelsesrum	Supplerende offentlige beskyttelsesrum	Offentlige nødbeskyttelsesrum	Sikringsrum (”lovpligtige”)	Supplerende sikringsrum	Nødbeskyttelsesrum (privates egne rum)

Det tilføjes, at begrebet ”supplerende rum til beskyttelse”, der anvendes i beskyttelsesrumslovens § 9, dækker de supplerende offentlige beskyttelsesrum, offentlige nødbeskyttelsesrum og supplerende sikringsrum, jf. bemærkningerne til lovforslaget.

En nærmere beskrivelse af de karakteristiske træk ved de enkelte typer rum findes neden for under den historiske beskrivelse samt under afsnittet om udviklingen på beskyttelserumsområdet.

2.2. Målsætning for beskyttelsesrumsberedskabet

På baggrund af den historiske udvikling, se nærmere herom neden for, kan der udledes følgende langsigtede målsætning for beskyttelsesrumsberedskabet:

- Formålet med beskyttelsesrum er at beskytte civilbefolkningen mod følgerne af luftangreb.

- Det kvalitative mål for beskyttelsesrumsberedskabet er, at rummene så vidt muligt skal være nedstyrtningssikre, sprængstyksikre, gassikre, yde en rimelig beskyttelse mod brand og radioaktivt nedfald og have rimelige flugtmuligheder.

- Det kvantitative mål er, at der bør være en beskyttelsesrumsplads til rådighed for hver indbygger i boligen og ved arbejdspladsen eller inden for en ganglinieafstand af 200 m. Endvidere er det ønskeligt, at der langs vigtige trafikårer findes beskyttelsesrum til trafikanter.

- Alle typer rum skal kunne klargøres inden for 24 timer. I en vejledning fra 1987 fra Civilforsvarsstyrelsen anføres det, at der inden for denne tidsfrist skal ske en foreløbig klargøring, så rummene kan yde en rimelig, foreløbig beskyttelse.

2.3. Specielt om klargøringsfristen

I § 3 og § 6 i lov nr. 1055 af 23. december 1992 om beskyttelsesrum anføres, at offentlige beskyttelsesrum og sikringsrum skal kunne klargøres med kort varsel. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at der ved kort varsel forstås 24 timer.

Dette mål fremgår også af de reglementer, der er udfærdiget i medfør af henholdsvis § 1, stk. 2, og § 5 og § 7, stk. 2, i beskyttelsesrumsloven.

I henhold til § 10 i lov nr. 253 af 27. maj 1950 om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger kunne sikringsrum, sålænge indenrigsministeren ikke havde påbudt, at de skulle indrettes til beskyttelsesrum, anvendes til andre formål, forudsat at denne benyttelse ikke forringede rummenes brugbarhed til deres egentlige formål, og at de med kort varsel kunne bringes i stand til at tjene som beskyttelsesrum. Det fremgår ikke af bemærkningerne til lovforslaget, hvad der forstås ved "med kort varsel". I forbindelse med de efterfølgende ændringer af lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger blev teksten "med kort varsel" bibeholdt, men der blev fortsat intet oplyst om, hvad der skulle forstås ved disse ord.

I "Vejledning om offentlige beskyttelsesrum" (Civilforsvarsstyrelsen 1954), anføres det, at det vil være ønskeligt, at offentlige beskyttelsesrum i så vid udstrækning som muligt konstrueres således, at de også kan finde anvendelse i fredstid (kombinerede beskyttelsesrum). Det fremgår endvidere af vejledningen, at der skal foretages nogle foranstaltninger til klargøring af rummet, når et kombineret beskyttelsesrum skal tages i brug som beskyttelsesrum, men der er intet oplyst om, hvor hurtigt rummet skal kunne klargøres.

Første gang 24 timers fristen er nævnt, er i "Vejledning om offentlige beskyttelsesrum" (Civilforsvarsstyrelsen 1970), hvor det under pkt. 17. om

fredsmæssig anvendelse anføres, at det er en forudsætning, at rummet inden for højst 24 timer kan færdigindrettes som beskyttelsesrum.

Denne anvisning gentages i "Klargøring af sikringsrum" (Civilforsvarsstyrelsen 1987). Her er det i indledningen på side 3 anført, at foreløbig klargøring, så rummene kan yde en rimelig, foreløbig beskyttelse, skal være afsluttet inden for 24 timer.

Det foreliggende materiale synes således at pege på, at "24 timers reglen" er indført rent administrativt af Civilforsvarsstyrelsen.

2.4. Historisk beskrivelse frem til lov om beskyttelsesrum (1933-1950 og 1950-1993)

Beskyttelsesrumsområdet 1933-1950

Som led i overvejelserne over, hvordan man kunne opnå større sikkerhed mod brandes opståen og udbredelse efter luftangreb, nedsatte Indenrigsministeriet i 1933 Gaskommissionen. Et resultat af kommissionens arbejde var gennemførelsen af lov nr. 180 af 28 april 1938 om beskyttelse af civilbefolkningen mod følgerne af luftangreb. Der blev med denne lov skabt hjemmel til at kræve etablering af beskyttelsesrum og lignende foranstaltninger i forbindelse med byggeri.

Ifølge lovens § 10 kunne indenrigsministeren påbyde, at der i offentlige bygninger, som blev nyopført eller ombygget, skulle indrettes beskyttelsesrum, foretages sådanne bygningsmæssige foranstaltninger eller udføres sådanne indretninger, som måtte antages at kunne formindske følger af luftangreb. Denne hjemmel blev ikke udnyttet i videre udstrækning.

Der blev dog i perioden 1940-1945 i henhold til lov nr. 125 af 30. marts 1940 om visse foranstaltninger til beskyttelse af civilbefolkningen mod følgerne af luftangreb etableret et stort antal beskyttelsesrum, specielt fritliggende betondækningsgrave. Baggrunden for opførelsen af disse betondækningsgrave var indtrykket af den forøgede fare for mere omfattende krigshandlinger på dansk område.

Indenrigsministeriets Luftværnsudvalg af 1946

Den 18. marts 1946 nedsatte Indenrigsministeriet et udvalg (Indenrigsministeriets Luftværnsudvalg af 1946), der fik til opgave at fremkomme med forslag til organisation af et civilt værn for befolkningen i tilfælde af krig.

Mens spørgsmålet om en nyordning af civilforsvarets organisation blev behandlet af det samlede udvalg, blev der den 11. september 1946 nedsat et særligt udvalg til behandling af spørgsmålet om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger (brandsikre etageadskillelser, beskyttelsesrum, murgennembrydninger m.v.).

Dette særlige udvalg afgav i 1949 en betænkning til luftværnsudvalget, Betænkning vedrørende bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger, der indeholdt en redegørelse for spørgsmålet om udførelse af bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger samt et udkast til lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger og et udkast til bekendtgørelse om brandsikre etageadskillelser, udførelse af sikringsrum og murgennembrydninger.

Baggrunden for det særlige udvalgs arbejde var erfaringerne fra følgerne af luftbombardementerne af de tyske byer i 1943-1945 samt erfaringerne fra atombombardementerne i Japan og bombardementerne af Shell-huset i København og af Rønne i 1945.

Anbefalingerne af, hvilke bygningsmæssige beskyttelsesforanstaltninger det ville være hensigtsmæssigt at foretage med henblik på en kommende krig, blev truffet ud fra overvejelser om på den ene side det sandsynlige omfang af de skader, der kunne indtræffe, og på den anden side de økonomiske og tekniske muligheder for at foretage hensigtsmæssige sikkerhedsforanstaltninger.

Udvalget antog, at ødelæggelserne under en fremtidig krig ville blive af endnu større omfang end under 2. verdenskrig, men at de foranstaltninger, der ville være praktisk og økonomisk mulighed for at foretage, næppe i væsentlig grad ville blive ændret derved. Således frembød et atombombeangreb af den hidtil anvendte type – bortset fra den radioaktive stråling – i store træk det samme skadebillede som et af de store allierede "1000-fly-angreb".

Det var udvalgets opfattelse, at der burde opretholdes et beredskab af beskyttelsesrum i fredstid, således at der kunne være en sikringsrumsplads eller beskyttelsesrumsplads til rådighed for hver indbygger i boligen og ved arbejdspladsen eller inden for en ganglinieafstand af 200 m. Endvidere var det ønskeligt, at der langs vigtige trafikårer fandtes beskyttelsesrum for trafikanter.

Det kvantitative mål for beskyttelsesrumsdækningen blev på den baggrund fastsat således:

- Ved bopæl til ca. 100 pct. af indbyggerantallet.

- Ved arbejdspladser, i skoler osv. til ca. 75 pct. af indbyggerantallet.

- På vej mellem bopæl og arbejdsplads (skole osv.): offentlige beskyttelsesrum til ca. 25 pct. af indbyggerantallet.

Målet var således en dækning på ca. 200 pct. i forhold til det samlede indbyggerantal.

De beskyttelsesrum, der skulle kræves udført, burde efter udvalgets opfattelse indrettes således, at de kunne yde fuldstændig beskyttelse mod lufttryk- og sprængstykvirkning og mod sammenstyrtning og rimelig beskyttelse mod øvrige direkte og indirekte skadevirkninger, herunder mod radioaktiv stråling.

Udvalget foreslog, at udbygningen af beskyttelsesberedskabet skete i form af opførelse af følgende typer beskyttelsesrum:

- Betondækningsgrave

- Kombinerede offentlige beskyttelsesrum (underjordiske parkeringsanlæg og lign.)

- Sikringsrum

Udvalgets hovedsynspunkter for udbygningen af beskyttelsesrumsberedskabet var følgende:

Betondækningsgrave

Erfaringerne fra bombeangrebene på Frederiksberg og i Rønne i 1945 viste, at beskyttelsesrum af typen fritliggende betondækningsgrave ydede en udmærket beskyttelse.

På baggrund de japanske erfaringer fra atombombeangrebene gik udvalget ud fra, at dækningsgravene ville yde forholdsvis god beskyttelse også mod en atombombes virkninger, herunder antagelig god beskyttelse mod virkningerne af direkte radioaktiv stråling fra en bombe, der detonerer i få hundrede meters afstand.

Det ville derfor efter udvalgets opfattelse være rigtigt at udbygge beskyttelsesrumsberedskabet med dækningsgrave, der blev udført efter lignende principper som dækningsgravene fra 2. verdenskrig, men af mere perma-

nent konstruktion og i videst mulige omfang under jordniveau, således at de ikke ville være til praktisk ulempe under fredsforhold. Udførelsen burde tage hensyn til, at de også kunne være egnede til fredsmæssige formål, såsom lagerrum og lignende.

Som led i udbygningen af beskyttelsesrumsberedskabet foreslog udvalget, at der blev opført 3.500 betondækningsgrave for statsmidler, samt at der løbende blev opført dækningsgrave til erstatning for de dækningsgrave, der måtte blive nedlagt.

Udvalget påpegede, at det ville være uforsvarligt - såvel i den daværende situation (1949) som i en fredsperiode på længere sigt - ikke at råde over et antal rum, der var egnede til at yde befolkningen beskyttelse mod krigshandlinger. Erfaringerne havde vist, at tilvejebringelsen af egnede offentlige beskyttelsesrum under en alvorlig situation tager lang tid, og der burde derfor i fredstid opretholdes et vist beredskab i form af rum, der hurtigt ville kunne indrettes til beskyttelsesrum. Udvalget var af den opfattelse, at der ikke burde nedlægges betondækningsgrave, uden at der kunne stilles andre lige så gode beskyttelsesmuligheder i stedet.

Efter krigens ophør var der imidlertid i visse tilfælde behov for hurtigt at få fjernet en del af betondækningsgravene. Udvalget anbefalede - under principiel fastholden af det ovenfor anførte synspunkt - at dækningsgravene blev tilladt fjernet i tilfælde, hvor de var til hinder for nybyggeri, hvor de lagde hindringer i vejen for trafikken eller for parkering, eller hvor andre særlige grunde – herunder hensynet til bybilledet eller til fredede eller særlige monumentale bygninger – måtte tale herfor.

Kombinerede offentlige beskyttelsesrum

Udvalget anbefalede, at underjordiske anlæg, som kunne tjene et praktisk formål i fredstid og benyttes som beskyttelsesrum i krigstid, kunne indgå i de samlede planer for udførelse af beskyttelsesrum, og pegede især på projekter som underjordiske bybaner, parkeringskældre, udstillingshaller, butiksgader og lign.

Nogen dækning af hele beskyttelsesrumsbehovet eller blot en væsentlig del heraf ville ganske vist ikke kunne nås gennem sådanne anlæg. Efter udvalgets opfattelse ville underjordiske bybaner formentlig kun have betydning for Storkøbenhavns vedkommende, og underjordiske parkeringspladser kunne næppe påregnes anlagt andre steder end på de mest befærdede pladser i København og eventuelt enkelte af de største provinsbyer.

Udvalget udtalte, at det ville være af væsentlig betydning, om projekterne til kommende undergrundsbaner blev forelagt civilforsvarsmyndighederne til gennemsyn med henblik på foretagelse af eventuelle foranstaltninger, der kunne gøre dem egnede som beskyttelsesrum. Det ville ikke mindst være af betydning, om sådanne anlæg blev lagt så dybt, at de kunne yde sikkerhed mod fuldtræffere. Under bombardementerne mod London i 1940-1941 var undergrundsbanerne de mest søgte tilflugtssteder for befolkningen.

Udvalget foreslog, at indenrigsministeren skulle have planer for statsligt eller kommunalt nybyggeri forelagt med henblik på udførelse af bygningsmæssige eller tekniske civilforsvarsforanstaltninger. På den baggrund ville ministeren ved projektering af underjordiske anlæg som baner og offentlige parkeringspladser kunne stille særlige krav. Også for private anlægs vedkommende foreslog udvalget, at der skulle stilles krav om indretning som offentlige beskyttelsesrum. Disse forslag blev ikke efterfølgende gennemført.

Sikringsrum

Det ville imidlertid efter udvalgets vurdering ikke være praktisk muligt at dække behovet for beskyttelsesmuligheder alene gennem offentlige beskyttelsesrum, så man måtte i væsentlig grad også regne med indretning af beskyttelsesrum i bygninger.

Ved nybygninger havde man mulighed for uden væsentlig merudgift eller merforbrug af materialer at få indrettet hensigtsmæssige rum, og udvalget fremsatte derfor forslag herom.

Efter forslaget skulle der i alle nybygninger i byer og bymæssige bebyggelser indrettes sikringsrum, dvs. rum, der med hensyn til placering, adgangsveje, dimensionering, murtykkelser, loftsoverdækning og lign. var således indrettede, at de i påkommende tilfælde lod sig indrette til beskyttelsesrum. Undtaget herfra skulle dog være bygninger beregnet til bolig eller beskæftigelse for ganske få personer samt visse virksomheder og anstalter/institutioner (sygehuse, plejeanstalter, alderdomshjem, skoler, børnehjem og lign.) på landet.

Disse rum kunne i fredstid benyttes til civile formål, men når forholdene gjorde det påkrævet, forudsattes der udsendt bestemmelser om færdiggørelse af rummene (underinddeling af rummene, sprængstyksikring, ryddeliggørelse, anbringelse af fornødent inventar m.v.), således at de derefter kunne fungere som færdige beskyttelsesrum.

For den bestående bebyggelse var der ikke den samme mulighed som ved nybygninger for uden væsentlig merudgift eller merforbrug af materialer at få indrettet gode beskyttelsesrum.

For denne bebyggelses vedkommende foreslog udvalget derfor som almindelig regel ikke bygningsmæssige foranstaltninger i fredstid, men når forholdene gjorde det påkrævet, ville det være nødvendigt i et vist omfang at indrette rum til beskyttelse også i bestående ældre bygninger.

I den ældre tættere bebyggelse burde beskyttelsesrum efter udvalgets opfattelse i et vist omfang erstattes af betondækningsgrave, der måtte anlægges i gårde, på pladser, gader osv.

For bestående havne, jernbanestationer og lignende anlæg af betydning for den almene samfærdsel samt for bestående industrielle anlæg af en vis størrelse foreslog udvalget, at indenrigsministeren allerede i fredstid fik mulighed for at kræve sikringsrum indrettet. Udvalget fandt det påkrævet, at der blev gjort udstrakt anvendelse af denne bemyndigelse. De sikringsrum, der måtte blive indrettet i henhold hertil, ville sammen med sikringsrummene i den nye bebyggelse med tiden danne et vist fredstidsberedskab af gode beskyttelsesrum. Dette forslag blev aldrig realiseret.

Beskyttelsesrumsområdet 1950-1993

Det lovudkast, der blev udarbejdet af det særlige underudvalg under Indenrigsministeriets Luftværnsudvalg, blev med visse ændringer vedtaget og trådte i kraft den 1. juli 1950 som lov nr. 253 af 27. maj 1950 om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger.

I civilforsvarsområder, jf. § 20 i lov nr. 152 af 1. april 1949 om civilforsvaret, samt i byer og bymæssige bebyggelser, for hvilke indenrigsministeren fastsatte, at bestemmelserne i lovens kap. 2 og 4 skulle finde anvendelse, skulle der i henhold til lovens § 6 indrettes sikringsrum i alle bygninger med undtagelse af:

- Bygninger, der udelukkende var bestemt til bolig for højst 2 husstande.

- Bygninger, der var bestemt både til bolig for 1 husstand og til virksomheder, hvor der ikke påregnedes beskæftiget i alt mere end 5 personer samtidig.

- Bygninger, hvor der ikke indrettedes bolig og ikke påregnedes beskæftiget mere end 10 personer samtidig. Sikringsrum skulle dog indrettes i

enhver bygning, der påregnedes benyttet til teater, biografteater, restauration, udstillings- og forlystelseslokale, lokale til afholdelse af møder, forsamlinger og lign.

Uden for civilforsvarsområderne m.v. skulle sikringsrum alene indrettes i:

- Bygninger, hvor i alt mindst 25 personer samtidig påregnedes beskæftiget, og som ikke benyttedes til land-, have- eller skovbrug.

- Sygehuse, plejeanstalter, alderdomshjem, skoler, børnehjem og lign., beregnet til ophold for i alt mindst 25 personer, herunder personalet.

I havne, jernbanestationer, lufthavne og lignende anlæg af betydning for den almene samfærdsel skulle sikringsrum indrettes efter nærmere regler fastsat af indenrigsministeren efter forhandling med ministeren for offentlige arbejder. Disse regler er ikke efterfølgende blevet gennemført.

Hvor forholdene talte derfor, kunne der med bygningsmyndighedens godkendelse indrettes fælles sikringsrum for to eller flere bygninger, der lå i umiddelbar nærhed af hinanden.

Med lov nr. 672 af 19. december 1975 om ændring af lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger ophævedes de særlige regler om indretning af sikringsrum i nybygninger uden for civilforsvarsområderne. Denne lov trådte i kraft den 1. januar 1982 ved bekendtgørelse nr. 537 af 3. november 1981 om ikrafttrædelse af lov nr. 672 af 19. december 1975 om ændring af lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger. Dette skete bl.a. på baggrund af den betænkning om beskyttelsesrum, som et udvalg vedrørende civilforsvar og brandvæsen m.v. (1977-udvalget) havde afgivet den 29. septembet 1979. Loven blev bekendtgjort som bekendtgørelse nr. 536 af 3. november 1981 af lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger.

I den nævnte betænkning blev bl.a. spørgsmålet om den nødvendige beskyttelsesrumsdækning taget op til ny vurdering.

Det anførtes, at udvalget på baggrund af analyser i det storkøbenhavnske område og under hensyn dels til pendlingen mellem bopæl og arbejdssted, dels til at der inden for en rimelig gangafstand (200 m) skal være dækningsmuligheder, har skønnet, at der - i byer med ældre kvarterer og områder, hvor der som følge af erhvervsudviklingen er en større koncentration af mennesker i dagtimerne end i nattetimerne – kræves en samlet gennemsnitlig dækningsprocent på i alt 150 pct., medens det i de øvrige områder

formentlig vil være forsvarligt med en samlet gennemsnitlig dækningsprocent på i alt 125 pct.

1977-udvalget opretholdt dog 1946-udvalgets forudsætning for beskyttelsesrumsplanlægningen, nemlig at der skulle skaffes beskyttelsesrum til alle indbyggere, både på deres bopæl, deres arbejdsplads, skole m.v. samt undervejs mellem bopæl og arbejdsplads. Forskellen mellem de 2 betænkninger er, at 1946-udvalget skønnede, at opfyldelsen af ovennævnte forudsætninger ville kræve en gennemsnitlig dækningsprocent på 200 pct. af indbyggertallet, hvorimod 1977-udvalget skønnede, at det samme mål kunne nås med en gennemsnitlig dækningsprocent på 125–150 pct. af indbyggerantallet.

Med lov nr. 649 af 19. december 1984 om ændring af lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger (ændring af sikringsrumspligtens geografiske afgrænsning) ændredes sikringsrumspligten til at omfatte alle nybygninger med de sædvanlige undtagelser vedr. småbygninger både i og uden for civilforsvarsområderne. Baggrunden for denne udvidelse af sikringsrumspligten var, at der efter Forsvarskommandoens vurdering af den militære trussel ikke var områder i Danmark, der ikke kunne anses for at blive udsat for følgerne af krigshandlinger.

Ved etapevis opførelse af et byggeri kunne der efter praksis meddeles indtil 5 års udsættelse med etablering af sikringsrum, hvis sikringsrummet, der skulle indrettes til en etape, bygningsmæssigt bedre kunne indpasses i en følgende byggeetape. Det var en forudsætning for udsættelse i sådanne tilfælde, at der på ansøgningstidspunktet forelå en fast tidsplan for opførelsen af den følgende byggeetape med sikringsrum inden for højst 5 år. Denne dispensationspraksis, der oprindelig var på 3 år, blev efterfølgende forlænget til 7 år.

I forbindelse med udsættelsen skulle der tinglyses en meddelelse på den pågældende ejendom med prioritet forud for servitutter, byrder og hæftelser. Civilforsvarsstyrelsen havde påtaleretten, og meddelelsen kunne kun aflyses efter godkendelse fra styrelsen.

Efter vedtagelsen af den nugældende lov om beskyttelsesrum underrettede Beredskabsstyrelsen i breve af februar 1993 kommunerne om, i hvilke tilfælde der var meddelt udsættelser med hensyn til indretning af sikringsrum, der først udløb efter lovens ikrafttræden.

Kompetencen til at aflyse dispensationsmeddelelser blev overført til kommunalbestyrelsen, der samtidig kunne påbyde, at der skal opføres sikrings-

rum i bygningen efter bestemmelserne i beskyttelsesrumslovens § 4, stk. 1 og 2. I hvilket omfang kommunalbestyrelserne har aflyst disse dispensationer ved fristens udløb uden at påbyde indretning af sikringsrum i bygningen, er styrelsen ikke bekendt med. Konkrete henvendelser kunne dog tyde på, at de er blevet aflyst, uden at der fra kommunal side er blevet stillet krav om indretning af sikringsrum.

2.5. Lov om beskyttelsesrum (1. januar 1993-)

I august 1989 nedsatte Indenrigsministeriet et udvalg om sikringsrum og beskyttelsesrum, der skulle undersøge, hvordan en smidiggørelse af reglerne for opførelse af sikringsrum og beskyttelsesrum og fjernelse af betondækningsgrave kunne gennemføres. Udvalget skulle stille forslag til, hvordan kommunerne kunne overtage den fulde kompetence på området. Endvidere fik udvalget til opgave at gennemgå de enkelte bestemmelser i lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger med henblik på en forenkling og modernisering heraf.

Udvalget blev nedsat som led i aftalen af 29. juni 1989 mellem Socialdemokratiet, Det Radikal Venstre, Det Konservative Folkeparti, Centrum-Demokraterne, Kristeligt Folkeparti og Venstre om civilforsvarets ordning for 3-års perioden 1. januar 1989 til 31. december 1991 (CF-forliget).

Udvalget, der bestod af repræsentanter for Indenrigsministeriet, Boligministeriet, Civilforsvarsstyrelsen, Kommunernes Landsforening og Københavns og Frederiksberg Kommuner, afgav sin indstilling til indenrigsministeren i maj 1990. Som led i sin indstilling havde udvalget udarbejdet et udkast til forslag til lov om beskyttelsesrum, der skulle afløse den gældende lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger.

Det overordnede formål med lovforslaget var at samle alle lovregler om sikringsrum og offentlige beskyttelsesrum i én lov, og at modernisere og forenkle reglerne.

Det lovforslag, der blev vedtaget af Folketinget som lov nr. 1055 af 23. december 1992 om beskyttelsesrum, og som trådte i kraft den 1. januar 1993, adskiller sig imidlertid på en række punkter fra udvalgets udkast til lovforslag.

Udvalget havde foreslået, at der fortsat skulle være krav om opførelse af sikringsrum i nye bygninger med visse undtagelser. Kommunalbestyrelserne skulle have tillagt kompetencen til at dispensere fra reglerne om opførelse af sikringsrum "i særlige tilfælde".

Med den vedtagne lov er kompetencen på sikringsrumsområdet imidlertid generelt blevet overført fra staten til kommunalbestyrelserne.

Hovedsynspunktet var, at kommunalbestyrelserne selv bedst kan vurdere behovet for sikringsrum i kommunen bl.a. på baggrund af en lokal vurdering af bebyggelsens tæthed og kommunens beliggenhed, "udsathedsgraden" og særlige risici.

Efter lovens § 4 kan kommunalbestyrelsen påbyde, at der skal opføres sikringsrum i nye bygninger med undtagelse af visse bygninger.

Folketinget vedtog i 1994 et forslag til lov om ændring af beskyttelsesrumsloven (lov nr. 1095 af 21. december 1994). Loven trådte i kraft den 1. april 1996, og med den nye § 4 a i beskyttelsesrumsloven blev der indført en mulighed for kommunalbestyrelserne for at bestemme, at et påbud om etablering af sikringsrum i nybyggeri kan opfyldes ved, at bygningens ejer indbetaler et beløb til en kommunal beskyttelsesrumspulje i stedet for at opføre det påbudte sikringsrum.

Baggrunden for bestemmelsen var, at behovet for at opføre sikringsrum ikke er ensartet i alle dele af en kommune. Dækningen er god i nogle områder – især i de nyere bebyggelser – mens andre områder er underforsynede. I de underforsynede områder er der derfor behov for at kunne påbyde opførelse af sikringsrum, mens behovet for etablering af sikringsrum i de velforsynede områder er væsentlig mindre.

Hvis ejere af nybygninger i velforsynede områder i stedet for at opføre sikringsrum i medfør af beskyttelsesrumslovens § 4 a, stk. 1, indbetaler et beløb til en kommunal beskyttelsesrumspulje, har kommunalbestyrelsen mulighed for at anvende midlerne til at øge antallet af beskyttelsesrumspladser i de underforsynede områder.

Det er kommunalbestyrelsen, der afgør, om kommunen skal etablere en beskyttelsesrumspulje. Der er hidtil kun få kommuner, der har benyttet denne mulighed. Efter de oplysninger som Beredskabsstyrelsen er i besiddelse af, har ingen af disse kommuner opført sikringsrum med tilskud fra puljen.

I bemærkningerne til lovforslaget anførtes det, at den omstændighed, at den enkelte kommunalbestyrelse administrerer adgangen til at påbyde sikringsrum, naturligvis – navnlig på erhvervsbyggeriområdet – kan indebære sådanne forskelle mellem kommunernes praksis, at det vil kunne indgå i en bygherres overvejelser om, hvor et nybyggeri skal placeres.

Det uheldige i, at en kommunes sikringsrumspolitik kunne påvirkes af sådanne overvejelser, blev allerede fremhævet under folketingsbehandlingen i december 1992 af forslaget til beskyttelsesrumsloven.

I Kommunaludvalgets betænkning over det nye lovforslag om beskyttelsesrumspuljer betonede udvalget da også den væsentlige betydning af, at der sikres en sammenhæng i sikringsrumspolitikken i de enkelte kommuner, således at konkurrenceforvridning imellem kommunerne undgås.

Indenrigsministeren var enig i disse betænkeligheder, men fandt ikke, at det så kort tid efter lovens ikrafttræden var realistisk at vurdere udviklingen i kommunerne på dette område. På denne baggrund tilkendegav Indenrigsministeriet en hensigt om at følge udviklingen på området gennem Beredskabsstyrelsen og bede styrelsen om at afgive en redegørelse herom, senest når beskyttelsesrumsloven havde været i kraft i 5 år. Herefter ville ministeriet tage stilling til, om det ville være nødvendigt med et statsligt initiativ med henblik på at undgå konkurrenceforvridning og at sikre en mere ligelig dækning med beskyttelsesrum m.v.

Lovforslaget tilsigtede således ikke at begrænse kommunernes handlefrihed, men indeholdt alene en tilskyndelse til, at sikringsrumsområdet ikke blev forsømt, idet en eventuel barriere for en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af kommunernes sikringsrumspolitik blev foreslået fjernet.

På grundlag af det vedtagne forslag til ændringslov blev der udstedt bekendtgørelse nr. 142 af 15. marts 1996 om kommunale beskyttelsesrumspuljer. Bekendtgørelsen fastsætter nærmere regler om kommunalbestyrelsens beføjelser efter beskyttelsesrumslovens nye bestemmelse, § 4 a, stk. 1 og 2.

2.6. Konkrete sager efter beskyttelsesrumsloven

Efter ikrafttrædelsen af lov om beskyttelsesrum den 1. januar 1993 har kommunerne forelagt en række konkrete sager for styrelsen om den fremtidige anvendelse af eksisterende sikringsrum.

Når styrelsen behandler en forespørgsel fra en kommune om ændret anvendelse af et sikringsrum i fredstid, foretager styrelsen en fortolkning af lovens og reglementets bestemmelser. Derimod tager styrelsen ikke stilling til, om det er teknisk muligt at gennemføre kommunens forslag. Det overlades til kommunen på grundlag af styrelsens fortolkning at tage stilling til, om forslaget kan gennemføres.

Som eksempel herpå kan nævnes en sag fra 1999, hvor Skive Kommune bad om Beredskabsstyrelsens stillingtagen til en ansøgning fra Skive Handelsskole, der ønskede at indrette undervisningslokaler i en del af skolens sikringsrum med den konsekvens, at jorddækningen ved sikringsrummets ydermur skulle fjernes, og at der skulle etableres åbninger til 3 vinduer og 3 døre i muren. Til lukning af disse åbninger i en klargøringssituation ville der blive placeret præfabirkerede betonplader på terrassen udenfor.

Styrelsen udtalte, at sikringsrummet efter beskyttelsesrumslovens § 20 skal opretholdes som sådant med det antal pladser, der blev godkendt på opførelsestidspunktet, jf. reglement for indretning af sikringsrum og murgennembrydninger. Styrelsen oplyste, at sikringsrum kan anvendes til andre formål, så længe indenrigsministeren ikke har bestemt, at de skal klargøres til beskyttelsesrum, jf. beskyttelsesrumslovens § 6, og tilkendegav, at det i den forbindelse er en forudsætning, at benyttelsen i fredstid til andre formål ikke forringer rummets brugbarhed som sikringsrum, og at det skal kunne klargøres i løbet af kort tid, dvs. inden for 24 timer. Beredskabsstyrelsen konkluderede, at styrelsen på den baggrund ikke havde bemærkninger til, at der blev indrettet undervisningslokaler i sikringsrummet som beskrevet i projektet under forudsætning af, at rummets brugbarhed som beskyttelsesrum ikke forringes, og at det kan klargøres som anført.

De sager, der rejses over for styrelsen, er typisk forespørgsler om nedlæggelse af sikringsrum, fordi der er overkapacitet som følge af, at antallet af beskæftigede i bygningen er lavere end tidligere, eller fordi rummet ønskes anvendt til andre formål, der udelukker anvendelsen som beskyttelsesrum og lign.

I disse sager har styrelsen tilkendegivet, at det efter styrelsens opfattelse ikke vil være i overensstemmelse med lovens § 20 at tillade rummet nedlagt, og at det af reglementet for indretning af sikringsrum og murgennembrydninger fremgår, at der i eksisterende bygninger med sikringsrum skal opretholdes det antal sikringsrumspladser, der blev godkendt på opførelsestidspunktet.

Efter fast praksis har styrelsen endvidere tilkendegivet, at et sikringsrum, der er indrettet efter den tidligere gældende lovgivning, kan nedlægges, dersom den bygning, som sikringsrummet betjener, nedrives. I så fald er forudsætningerne for opretholdelsen af sikringsrummet ikke længere tilstede.

Styrelsen understreger endvidere, at sikringsrum i henhold til § 6 i loven kan anvendes til andre formål, så længe indenrigsministeren ikke har bestemt, at de skal klargøres til beskyttelsesrum, jf. § 8, stk. 2. Denne be-

nyttelse må ikke forringe rummenes brugbarhed som beskyttelsesrum, og de skal kunne klargøres til beskyttelsesrum med kort varsel, dvs. inden for 24 timer. Såfremt disse betingelser samt øvrige krav efter lovgivningen er opfyldt, vil der efter beskyttelsesrumslovens regler ikke være noget til hinder for, at sikringsrummet som udgangspunkt anvendes til det ønskede formål.

3. Udviklingen på beskyttelsesrumsområdet

3.1. Oversigt over antal pladser i 2001

Beskyttelsesrum						
Offentlige				Private		
Betondækningsgrave og andre fritliggende beskyttelsesrum	Kombinerede offentlige beskyttelsesrum	Supplerende offentlige beskyttelsesrum	Offentlige nødbeskyttelsesrum	Sikringsrum (”lovpligtige”)	Supplerende sikringsrum	Nødbeskyttelsesrum (privates egne rum)
Antal: 152.335 pladser	Antal: 76.959 pladser	Antal: 720.000 pladser	Antal: Ukendt	Antal: 3.743.822 pladser	Antal: Ukendt	Antal: Ukendt

Der var med udgangen af 2001 ca. 4.693.000 pladser i beskyttelsesrum (betondækningsgrave, kombinerede offentlige beskyttelsesrum, supplerende offentlige beskyttelsesrum og sikringsrum). Pladserne er dog ikke jævnt fordelt over landet.

3.2. Udviklingen frem til 1997

Den hidtidige målsætning for beskyttelsesrumsberedskabet har som ovenfor nævnt været, at der bør være en beskyttelsesrumsplads til rådighed for hver indbygger i boligen og ved arbejdspladsen eller inden for en ganglinieafstand af 200 m. Endvidere er det ønskeligt, at der langs vigtige trafikårer findes beskyttelsesrum til trafikanter.

Det samlede pladsbehov i beskyttelsesrum efter ovenstående målsætning skønnedes i 1991 at være 6,5 mio. pladser.

Offentlige beskyttelsesrum

Betondækningsgrave

I løbet af 1944 og 1945 blev der opført ca. 5.800 betondækningsgrave med plads til ca. 290.000 personer.

På baggrund af Statens Luftværnsudvalgs overvejelser blev der i årene 1945-1948 fjernet ca. 800 dækningsgrave, mens ca. 5.000 blev bibeholdt. Fra april 1948 strammede Indenrigsministeriet og Statens Civile Luftværn under henvisning til den internationale situation deres praksis, således at der stort set kun blev nedlagt dækningsgrave, hvor disse lå i vejen for nybyggeri.

Luftværnsudvalgets forslag om opførelse af yderligere 3.500 betondækningsgrave for statsmidler blev aldrig blevet gennemført, idet der dog under indtryk af Korea-krigen i 1951 blev opført 660 betondækningsgrave i særligt udsatte byer.

Der eksisterer i dag ifølge indberetningerne fra kommunerne for 2001 3.047 betondækningsgrave med plads til 152.335 personer. Heraf er de 416 rum beliggende på private arealer, hvor ejeren modtager årlig afsavnsgodtgørelse. Den samlede afsavnsgodtgørelse udgjorde i 2000 150.212 kr. I forbindelse med overdragelse af administrationen af beskyttelsesrumsområdet til kommunerne fik kommunerne overført den bevilling på 200.000 kr., der fandtes på de årlige finanslove til brug for udbetaling af afsavnsgodtgørelse.

Kombinerede offentlige beskyttelsesrum

Efter opførelsen af de sidste betondækningsgrave i 1951 blev det besluttet kun at bygge beskyttelsesrum (kombinerede offentlige beskyttelsesrum), der i fredstid kunne anvendes til andre formål f.eks. garager, parkering, lager, gangtunneler m.v. Der blev i perioden 1952-1972 med statstilskud opført 169 kombinerede offentlige beskyttelsesrum med plads til ca. 60.000 personer.

I 1972 skulle der gennemføres væsentlige besparelser på civilforsvarets budgetter. Det blev derfor besluttet, at der ikke længere skulle afsættes midler på finansloven til opførelse af offentlige beskyttelsesrum. Der blev i perioden 1972-1984 ikke ydet statstilskud til opførelse af offentlige beskyttelsesrum.

Med indgåelsen af civilforsvarsforliget (CF-forliget) i 1985 kom der igen gang i byggeriet af offentlige beskyttelsesrum. Der blev i perioden 1985-

1992 med statstilskud opført 64 kombinerede offentlige beskyttelsesrum med plads til 14.204 personer.

Supplerende offentlige beskyttelsesrum

Da Civilforsvarsstyrelsen allerede i midten af 1970'erne var klar over, at det ville være meget vanskeligt at få målsætningen for beskyttelsesrumspladser opfyldt inden for en overskuelig fremtid, udsendte styrelsen med brev af 28. marts 1977 en vejledning til samtlige kommunalbestyrelser om rekognoscering efter og udpegning af egnede lokaliteter til supplerende offentlige beskyttelsesrum. Denne vejledning er blevet fulgt op af senere breve om samme emne.

Supplerende offentlige beskyttelsesrum er kælderlokaliteter, herunder underjordiske garageanlæg m.v., der udpeges med henblik på indretning som offentlige beskyttelsesrum i en beredskabssituation. Udpegningen, der foretages af de kommunale beredskabsmyndigheder (tidligere de kommunale civilforsvarsmyndigheder), blev påbegyndt i 1977. Der er i dag udpeget supplerende offentlige beskyttelsesrum med en kapacitet på 720.000 pladser i hele landet. Der er ikke i fredstid forpligtelser forbundet med de supplerende offentlige beskyttelsesrum. De skal først indrettes under krise eller krig.

Disse rum vil ikke kunne yde samme beskyttelse som egentlige offentlige beskyttelsesrum. Men rummene vil efter en klargøring kunne yde en rimelig beskyttelse mod nedstyrtende bygningsdele, sprængstykker, radioaktiv stråling og i et vist omfang mod brand og have rimelige flugtmuligheder.

For hvert enkelt rum måtte der efter udpegningen foretages en detailprojektering af, hvilke arbejder der i en beredskabssituation skulle udføres i rummet for at gøre dette egnet som beskyttelsesrum. Der er i dag udarbejdet detailprojekter for supplerende offentlige beskyttelsesrum med en kapacitet på 120.000 pladser, og der er leveret afstivningsmateriel i form af stålsøjler og ståldragere til supplerende offentlige beskyttelsesrum med en kapacitet på ca. 29.000 pladser.

Indretningen af de supplerende offentlige beskyttelsesrum påhviler kommunalbestyrelsen og skal udføres efter planer, der i fredstid er udarbejdet af den kommunale beredskabsmyndighed, og i overensstemmelse med det udarbejdede projekt.

Private beskyttelsesrum

Sikringsrum

Siden lov nr. 253 af 27. maj 1950 om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger trådte i kraft, er der blevet opført sikringsrum med en samlet kapacitet på ca. 3.750.000 pladser i nybyggeri. Det må dog konstateres, at tilvæksten i antallet af sikringsrumspladser har været stærkt faldende siden 1993 efter ikrafttrædelsen af lov nr. 1055 af 23. december 1992 om beskyttelsesrum, hvor reglerne bl.a. blev ændret således, at der ikke længere var nogen sikringsrumspligt, idet kommunalbestyrelserne i stedet fik kompetence til at påbyde, at der skulle opføres sikringsrum ved visse former for nybyggeri.

Supplerende sikringsrum og offentlige nødbeskyttelsesrum

Reglerne i lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger fra 1950 om indretning af sikringsrum i forbindelse med nybyggeri indebar, at der blev indrettet mange sikringsrum i områder med nye bebyggelser, men få sikringsrum i områder, der var mere eller mindre udbygget før 1950.

For at råde bod på dette udsendte Civilforsvarsstyrelsen med cirkulære af 12. september 1985 en teknisk vejledning til samtlige kommunalbestyrelser om rekognoscering efter og udpegning af egnede kælderrum til supplerende sikringsrum.

Ifølge cirkulæret skulle der kun udpeges supplerende sikringsrum i bygninger, der ville være sikringsrumspligtige som nybygninger.

Supplerende sikringsrum er således kælderrum, der i påkommende tilfælde kan indrettes til beskyttelsesrum. Disse rum er udpeget i bygninger, virksomheder og anlæg opført før 1950 eller efter 1950 i områder, hvor der på opførelsestidspunktet ikke var sikringsrumspligt, eller som ikke har tilstrækkelig sikringsrumskapacitet.

Der er ikke i fredstid forpligtelser forbundet med de supplerende sikringsrum. De skal først indrettes under krise eller krig.

Disse rum vil ikke kunne yde samme beskyttelse som egentlige sikringsrum. Men rummene vil efter klargøring yde en rimelig beskyttelse mod nedstyrtende bygningsdele, sprængstykker, radioaktivt stråling og i et vist omfang mod brand og have rimelige flugtmuligheder.

Det er ejeren af den ejendom, hvor det udpegede rum ligger, der er ansvarlig for, at klargøring og indretning til beskyttelsesrum finder sted i en beredskabssituation, samt at det nødvendige materiel og inventar er til stede. De udgifter, der er forbundet med ovennævnte foranstaltningers gennemførelse, påhviler ejeren. Tilsynet med klargøringen og indretningen i en beredskabssituation påhviler kommunalbestyrelsen (bygningsmyndigheden), der bistår ejerne af ejendommene med råd og vejledning. Når klargøringen af det enkelte rum i en beredskabssituation har fundet sted, meddeles dette af bygningsmyndigheden til den kommunale beredskabsmyndighed.

Kommunalbestyrelsernes udpegning af supplerende sikringsrum var begrænset til udpegning af et tilstrækkeligt antal supplerende sikringsrumspladser i den enkelte bygning eller virksomhed til de personer, der opholdt sig i den pågældende bygning eller virksomhed.

Efter forhandling med Kommunernes Landsforening og Foreningen af Civilforsvarsledere i Danmark og på baggrund af erfaringerne fra de udførte rekognosceringer og udpegninger af supplerende sikringsrum ændrede og udvidede Civilforsvarsstyrelsen imidlertid målsætningen for udpegning af disse rum. Målsætningen blev derefter, at der i ethvert område af kommunen skulle udpeges så mange pladser, at de - sammen med de eksisterende sikringsrum, offentlige beskyttelsesrum og de udpegede supplerende offentlige beskyttelsesrum - kunne rumme det største antal personer, der inden for 24 timer måtte opholde sig i området, både personerne i alle områdets bygninger og personerne uden for bygningerne (trafikanter).

Dette indebar, at der i de supplerende private sikringsrum også blev udpeget pladser, der havde karakter af offentlige beskyttelsesrumspladser. Disse pladser skulle i en beredskabssituation som supplerende sikringsrum klargøres af ejendommens ejer, men udgifterne til klargøringen af de offentlige pladser ville blive bekostet af staten. I kommunernes civilforsvarsplaner og beredskabsplaner blev disse pladser optaget som offentlige beskyttelsesrum under betegnelsen offentlige nødbeskyttelsesrum.

Der skulle ikke i fredstid foretages bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger i de udpegede rum. Først i en beredskabssituation vil rummene skulle klargøres til brug som beskyttelsesrum.

Samtlige kommunalbestyrelser blev underrettet om ovenstående i 2 meddelelser fra styrelsen af 27. juni 1988: ”Regler om rekognoscering efter egnede rum til supplerende sikringsrum og offentlige nødbeskyttelsesrum” og ”Revideret teknisk vejledning i rekognoscering og udpegning af egnede kælderrum til supplerende sikringsrum og offentlige nødbeskyttelsesrum”.

Kommunerne blev i disse meddelelser anmodet om at foretage en rekognoscering og udpegning af egnede rum fulgt op af en meddelelse til de pågældende ejere om udpegningen.

På baggrund af en række klager over, at udpegningen var en indgriben i ejendomsretten, at ejendommen faldt i værdi, det uoverskuelige i at skulle bære ansvaret for klargøringen af rummet i en given situation og en henvisning til, at tiderne ikke mere var til beskyttelsesrum, fandt Civilforsvarsstyrelsen det ikke hensigtsmæssigt at fortsætte med udpegningen og udsendte derfor den 9. oktober 1991 en ny meddelelse til samtlige kommunalbestyrelser om fortsat rekognoscering efter egnede rum til supplerende sikringsrum og offentlige nødbeskyttelsesrum med henblik på senere udpegning. Tidspunktet for den eventuelle udpegning ville blive meddelt fra styrelsen som led i civilforsvarets beredskabsopbygning, og først når en sådan egentlig udpegning måtte blive beordret inden for beredskabssystemet, skulle kommunerne underrette de pågældende ejere.

Nødbeskyttelsesrum

Det vil være vanskeligt at dække områder med parcel- og rækkehuse med ovennævnte typer af beskyttelsesrum. Såvel efter lov om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger som efter lov om beskyttelsesrum er disse hustyper ikke omfattet af sikringsrumspligten. Det er derfor op til den enkelte husejer selv at planlægge, hvorledes der i givet fald kan indrettes beskyttelsesrum. Civilforsvarsstyrelsen har i 1987-1988 udarbejdet informationsmateriale om nødbeskyttelsesrum bestående af 2 hæfter. Dette materiale er udsendt til de kommunale redningsberedskaber med en meddelelse fra styrelsen af april 1988. Hæftet "Nødbeskyttelsesrum" beskriver, hvordan ejere af parcelhuse, rækkehuse, mindre virksomheder, landbrugsejendomme og lignende kan indrette eget nødbeskyttelsesrum.

3.3. Sikringsrumsredegørelsen 1993-1997

Som opfølgning på indenrigsministerens hensigtserklæring om at følge udviklingen på sikringsrumsområdet, som blev fremsat i forbindelse med lovændringen i 1994, bad ministeriet Beredskabsstyrelsen om at afgive en redegørelse herom, senest når beskyttelsesrumsloven havde været i kraft i 5 år.

Beredskabsstyrelsen udarbejdede redegørelsen, som Indenrigsministeriet den 31. maj 1999 sendte til Folketingets Kommunaludvalg. Ministeriet anmodede samtidig Beredskabsstyrelsen om fortsat at følge udviklingen på sikringsområdet med henblik på at afgive en ny rapport til Indenrigsmini-

steriet for perioden 1998-2000. Indenrigsministeriet ville herefter tage stilling til, om det vil være nødvendigt med et statsligt initiativ med henblik på at undgå konkurrenceforvridning og sikre en mere ligelig dækning med beskyttelsesrum.

Følgende kan fremhæves fra redegørelsen, jf. Indenrigsministeriets brev af 31. maj 1999:

- Langt de fleste kommuner har foretaget en vurdering af behovet for sikringsrumsudbygning. Dette har ført til, at 126 kommuner har valgt ikke at påbyde opførelse af sikringsrum ved nybyggeri, at 89 kommuner i visse tilfælde påbyder opførelse af sikringsrum ved nybyggeri, samt at 17 kommuner generelt påbyder opførelse af sikringsrum ved nybyggeri.

- Det kan ikke på baggrund af kommunernes oplysninger konkluderes, at hensynet til erhvervsvirksomheder generelt har været afgørende for kommunernes vurdering af behovet for at pålægge sikringsrumspligt.

- En tredjedel af kommunerne har udarbejdet et sikringsrumsregulativ.

- 4 kommuner har etableret en beskyttelsesrumspulje. Ingen af disse kommuner har opført sikringsrum med tilskud fra puljen.

- Der er sket et fald i tilvæksten af nye sikringsrumspladser fra en tilvækst på ca. 52.800 pladser i 1992 til en tilvækst på ca. 18.500 pladser i 1996. Den årlige tilvækst i antallet af sikringsrumspladser skal ses på baggrund af et samlet antal sikringsrumspladser på ca. 3,7 mio. i 1997.

På trods af de ovenfor beskrevne initiativer har den årlige tilvækst i antallet af sikringsrumspladser været faldende siden ikrafttrædelsen af lov om beskyttelsesrum. Indenrigsministeriet har på den baggrund anmodet Beredskabsstyrelsen om at orientere samtlige kommunalbestyrelser om udviklingen på sikringsområdet og opfordre kommunalbestyrelserne til at overveje muligheden for aktivt at anvende en kommunal beskyttelsesrumspulje. Et brev herom blev udsendt til samtlige kommunalbestyrelser den 20. oktober 1999.

Beredskabsstyrelsen har i brevet anbefalet kommunalbestyrelsernes at være opmærksomme på følgende forhold:

- Efter styrelsens opfattelse kan forklaringen på faldet i tilvæksten af antallet af sikringsrumspladser skyldes, at et større antal kommuner ikke

har udnyttet beføjelsen til at forlange sikringsrum i forbindelse med nybyggeri.

- Det var Beredskabsstyrelsens vurdering:

  - At de forhold, der har været baggrunden for tilpasningen af redningsberedskabet til den sikkerhedsmæssige situation, herunder integrationen af brandvæsen og civilforsvar til et enstrenget og integreret redningsberedskab, ikke fuldt ud tilsvarende kan anvendes som begrundelse for at reducere sikringsrumsbyggeriet. Sikringsrumskapaciteten er anvendelig i en meget lang periode, og det er vanskeligt at vurdere, hvorvidt der vil kunne opstå et aktuelt behov for sikringsrum i løbet af en sådan periode.

  - At der på andre områder inden for det statslige og kommunale redningsberedskab i tilfælde af krise eller krig ganske hurtigt kan iværksættes supplerende forebyggende eller afhjælpende foranstaltninger. En udbygning af sikringsrumskapaciteten kan i sagens natur ikke gennemføres fra den ene dag til den anden.

  - At formålet med beskyttelsesrumsloven var, at overdrage kompetencen på sikringsrumsområdet til kommunalbestyrelserne og smidiggøre reglerne om indretning af sikringsrum, men også samtidig at sikre, at der fortsat opføres sikringsrum i de områder i kommunerne, hvor dækningen med hensyn til sikringsrumspladser er utilstrækkelig.

- Styrelsen anmodede i den sammenhæng kommunalbestyrelserne om at lade disse hensyn indgå i administrationen af reglerne i lov om beskyttelsesrum. På baggrund af bemærkningerne til lovforslaget og Indenrigsministeriets anmodning til Beredskabsstyrelsen i brev af 31. maj 1999 om at følge udviklingen på sikringsrumsområdet, opfordrede styrelsen specielt de kommuner, der endnu ikke har udarbejdet et regulativ på dette område til at udarbejde et sådant regulativ.

- Endvidere opfordrede Beredskabsstyrelsen kommunalbestyrelserne til at overveje muligheden for aktivt at anvende en kommunal beskyttelsesrumspulje.

3.4. Udviklingen i perioden 1997-2001

På grundlag af kommunernes indberetninger om sikringsrum for 1997 og 1998 kunne det konstateres, at tilvæksten i antallet af sikringsrumspladser fortsat var faldende. Tilvæksten var dog i 1997 ca. 13.100 pladser og i 1998 ca. 11.000 pladser.

Ifølge oplysninger fra Danmarks Statistik om udviklingen i nybyggeriet har opførelsen af bygninger, der er omfattet af sikringsrumspligten i § 4, stk. 1, i lov om beskyttelsesrum, været faldende i årene 1993 og 1994, stigende i årene 1995, 1996 og 1997 for så at stagnere i 1998. Heroverfor står, at tilvæksten i antallet af sikringsrumspladser har været faldende i samme periode. Det er således ikke en faldende aktivitet i byggesektoren, der er skyld i denne udvikling.

Som det fremgår af en af sikringsrumsredegørelsens konklusioner, kan der ikke på baggrund af kommunernes oplysninger konkluderes, at hensynet til erhvervsvirksomheder generelt har været afgørende for kommunernes vurdering af behovet for at pålægge sikringsrumspligt. Det må dog konstateres, at 35 af de kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, har oplyst, at den manglende sikringsrumspligt skyldes hensynet til kommunens erhvervsudvikling.

Det må også konstateres, at 126 kommuner efter at have foretaget en vurdering af behovet for sikringsrumsudbygning har valgt ikke at påbyde opførelse af sikringsrum ved nybyggeri.

Af sikringsrumsopgørelsen for 1999 fremgår det, at der kun har været tilvækst af sikringsrumspladser i 16 af landets 275 kommuner. Der er i 1999 blevet indrettet 15.647 nye sikringsrumspladser. Det er en stigning i forhold til tilvæksten i 1998, der var på ca. 11.000 pladser.

Tallene fra 2000 kunne underbygge en formodning om, at udviklingen er vendt, idet tilvæksten i dette år var på 17.693 pladser, mens de seneste tal fra 2001 viser en tilvækst på 12.759 pladser.

3.5. Den samlede udvikling i perioden 1993-2001

Samlet set viser udviklingen fra 1993 til 2001, at den årlige tilvækst i antallet af sikringsrumspladser i perioden 1993-1998 har været stærkt faldende for derefter at stige i årene 1999 og 2000. Denne tendens fortsatte ikke i 2001. Det må i den forbindelse konstateres, at store kommuner som

Århus og Aalborg ikke længere påbyder sikringsrum i forbindelse med nybyggeri. Af den samlede tilvækst i antallet af sikringsrumspladser i 2001 på 12.759 pladser tegnede Århus og Aalborg sig for henholdsvis 112 pladser og 0 pladser.

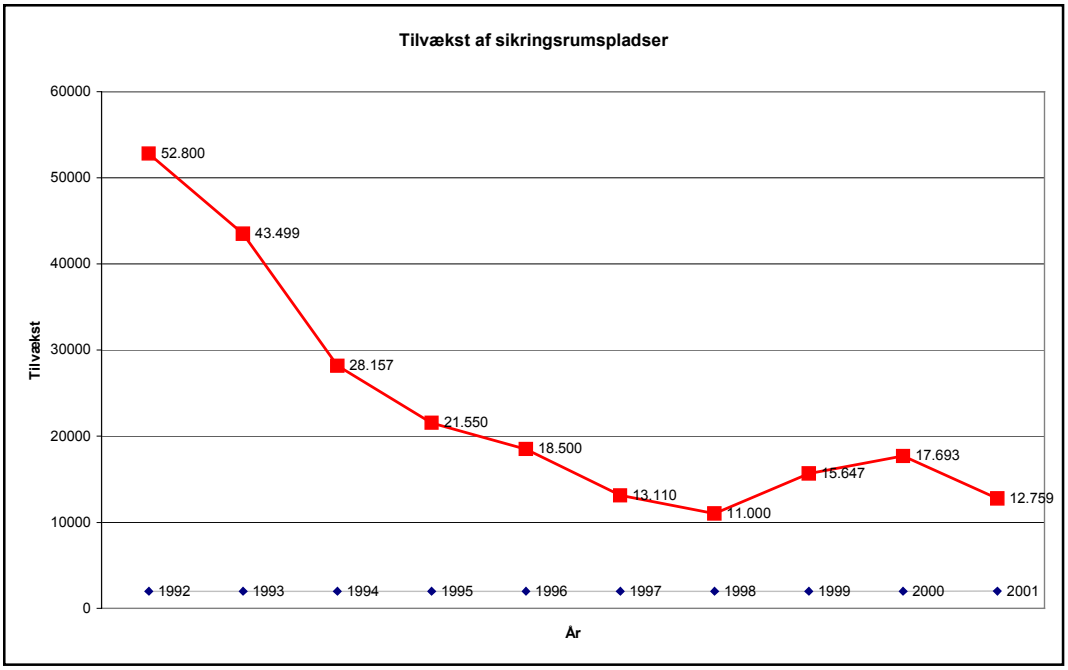

4. Danmarks sikkerhedspolitiske situation

4.1. Trusselsbilledet

Den sikkerhedspolitiske situation

Indtil omkring 1990 blev det vurderet, at det i tilfælde af krig måtte forventes, at Danmark ville blive angrebet med konventionelle våben, og at det ikke kunne udelukkes, at en angriber allerede i første fase ville bruge kemiske våben (krigsgas) eller mindre atomvåben. Ligeledes forventedes kamphandlinger uden for Danmarks grænser at kunne få følger for Danmark, hvis der blev anvendt atomvåben eller kemiske våben, da virkningerne af disse våben spredes over store afstande.

Med ophøret af den kolde krig er der sket afgørende ændringer i Danmarks sikkerhedspolitiske situation, idet der i dag ikke eksisterer en direkte militær trussel mod Danmark.

Forsvarskommissionen har i sin beretning fra december 1998 redegjort for den sikkerhedspolitiske udvikling og de forventede globale udviklingstendenser. Fra beretningens resumé kan følgende fremhæves:

"Det er Kommissionens opfattelse, at Danmark i dag nyder godt af en sikkerhedsgeografisk placering, der indebærer tryghed nærmest uden fortilfælde. Det er endvidere Kommissionens vurdering, at der ikke i de næste 10 år vil opstå en direkte konventionel militær trussel mod Danmarks sikkerhed.

Det konstateres, at den ustabilitet, som manifeste eller latente voldelige konflikter afføder, kan udgøre et sikkerhedsproblem - også for Danmark. Truslerne behøver ikke at berøre Danmarks sikkerhed umiddelbart og direkte. Betydningen af indirekte sikkerhed* er i sit aktuelle omfang af kvalitativ ny betydning for Danmark. Danmark har engageret sig i en række militære opgaver, der på ingen måde synes at udgøre eksistentielle trusler for Danmark. Det sker først og fremmest fordi Danmark har en helt fundamental interesse i stabiliseringen af det mønster, der er opstået efter den kolde krigs afslutning, eftersom det giver en høj grad af direkte sikkerhed.

Interne konflikter - og den ustabilitet, som de skaber - kan også forplante sig. Egentlige militære trusler mod Danmark af denne årsag forekommer med Danmarks placering i Europa's stabilitetskerne ikke særligt sandsynlig

* Forsvarskommissionen skelner i sin beskrivelse af den udvidede sikkerhedsdagsorden mellem "direkte" og "indirekte" sikkerhed.

i en overskuelig fremtid, men der er dog potentiale for øget spænding både i Danmarks nærområde og geografisk længere væk. Hertil kommer, at en række forhold afledt af konflikter på mærkbar vis kan berøre Danmark, for eksempel flygtningestrømme, almene moralske overvejelser eller humanitære forhold etc."

Forsvarsministeriet har endvidere fremhævet, at selv om der ikke eksisterer en større militær trussel mod NATO og dermed implicit Danmark over en tiårig varslingshorisont, udgør enkelte lande potentielle trusler mod stabiliteten og sikkerheden. Herudover vil udbredelsen af masseødelæggelsesvåben, international terrorisme og religiøs ekstremisme kunne udvikle sig til en trussel inden for tiårshorisonten.

Selv om terrorscenarier som ovenfor anført indgår som en potentiel trussel i det gældende trusselsbillede, ses dette ikke umiddelbart at give anledning til afledte konsekvenser for beskyttelsesrumsområdet.

4.2. Udviklingen inden for forsvaret

Den generelle udvikling inden for forsvaret har fundet sted i overensstemmelse med den sikkerhedspolitiske udvikling og forsvarets formål og opgaver, som i december 1993 for første gang blev fastlagt med vedtagelsen af lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. (lov nr. 909 af 8. december 1993) senere afløst af lov nr. 122 af 27. februar 2001 om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v.

Loven fastslår, at det militære forsvar har til formål at forebygge konflikter og krig, at hævde Danmarks suverænitet, at sikre landets fortsatte eksistens og integritet samt at fremme en fredelig udvikling i verden med respekt for menneskerettighederne.

Loven omtaler endvidere forsvarets rolle i NATO's konfliktforebyggelse, krisestyring og forsvar. Som noget nyt fremhæves, at forsvaret på mandat af FN eller OSCE med militære midler, direkte eller stillet til rådighed gennem NATO, skal kunne bidrage til løsning af konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære og andre lignende operationer.

Forsvarets hovedopgave er fortsat sikring af nationens eksistens, suverænitet og integritet. Loven og bemærkningerne til lovforslaget afspejler imidlertid, at den nuværende sikkerhedspolitiske situation har muliggjort en forskydning af prioriteringen i anvendelsen af forsvarets ressourcer til fordel for en international indsats med henblik på varetagelse af de udvidede sikkerhedspolitiske mål.

Der er foretaget en række tilpasninger til den nye situation gennem bl.a. opstilling af reaktionsstyrker til NATO's styrkestruktur og etablering af Den Danske Internationale Brigade. Hertil kommer, at forsvaret skal kunne bidrage til de samarbejdsaftaler af forsvarsmæssig karakter, der er indgået med Polen, Letland, Litauen og Estland, og som bl.a. omfatter udvekslingsbesøg, stabsdrøftelser og uddannelses- og øvelsesmæssigt samarbejde.

Forsvarskommissionen af 1997 indledte sit arbejde i begyndelsen af 1997 som led i den politiske aftale om forsvarets ordning for perioden 1995-1999. Kommissionen skulle med udgangspunkt i 1993-loven om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. overveje, hvilke ændringer heraf der måtte være nødvendige set i lyset af den sikkerhedspolitiske udvikling.

Forsvarskommissionen fremhæver i sin beretning fra december 1998 følgende:

"Overvejelserne omkring den sikkerhedspolitiske udvikling samt dansk forsvars formål og opgaver peger på behovet for at opretholde forsvarets evne til at kunne bidrage til at fastholde den opnåede høje grad af direkte sikkerhed, som Danmark aktuelt nyder godt af. Dette vil som hidtil primært kunne finde sted gennem forsvarets aktive deltagelse i NATO's integrerede militære samarbejde.

Herudover peger konklusionerne på det hensigtsmæssige i en øget vægtning af forsvarets evne til aktivt at bidrage til at vedligeholde og udbygge det etablerede mønster af indirekte sikkerhed. Denne opgave løses primært i form af dansk forsvars deltagelse i internationale fredsstøttende operationer og gennem forsvarets bidrag til indhold og udbygning af et netværk af stabilitetsfremmende samarbejdsrelationer og - aktiviteter med vægt på landene omkring Østersøen.

Et centralt hensyn er, at forsvaret må være i stand til at bidrage til den indirekte sikkerhed samtidig med, at de nødvendige grundlæggende strukturer og kapaciteter på forsvarsområdet til brug for opretholdelse af den direkte sikkerhed er til stede eller kan etableres rettidigt."

"Overvejelserne om udviklingen af forsvaret vil - i overensstemmelse med perspektiverne for den sikkerhedspolitiske udvikling - kunne baseres på, at der vurderes at være en tidshorisont på 10 år til der igen vil kunne opstå en direkte, substantiel militær trussel mod Danmark eller de nærmest beliggende allierede."

I "Aftale om forsvarets ordning 2000-2004" fremhæves det, at det i lighed med Forsvarskommissionens beretning er partiernes fælles opfattelse, at den ændrede sikkerhedspolitiske situation muliggør betydelige omstillinger af dansk forsvar. Denne udvikling giver mulighed for at foretage reduktioner af forsvarets kapacitet til forsvar af dansk territorium.

Forsvaret skal fortsat kunne yde et troværdigt bidrag til NATO, hvis der skulle opstå en trussel mod Alliancen. Danmark skal bidrage til den gunstige sikkerhedspolitiske udvikling ved en styrkelse af samarbejdet mellem landene i Europa. Danmark skal også fremover være et aktivt medlem af FN, OSCE og NATO og deltage i humanitære og fredsstøttende operationer.

Vægten i dansk forsvar forskydes fra mobilisering til krisestyring og vægt på reaktionsstyrker. Kapaciteten til internationale operationer styrkes. Materielinvesteringerne øges, og større mobilitet prioriteres. Den mindre krigsstyrke medfører, at der er behov for færre værnepligtige. Dette medfører behov for mindre støttestruktur, hvorfor der gennemføres betydelige strukturelle rationaliseringer og tilpasninger i forsvaret. Herved opnås sammenhæng mellem mål og midler.

4.3. Udviklingen inden for redningsberedskabet

Beredskabsloven, der trådte i kraft den 1. januar 1993, skabte rammerne for en sammenlægning af det hidtidige civilforsvar og brandvæsen til et enstrenget redningsberedskab, hvor det fredsmæssige beredskab er udgangspunktet for de opgaver, der skal varetages såvel i fredstid som under krise eller krig.

I forbindelse med den politiske aftale om redningsberedskabet for 1996-97 blev det aftalt, at der skulle gennemføres en beredskabsfaglig analyse. Der blev på grundlag af analysen og høringen af beredskabets mange interessenter bl.a. draget følgende hovedkonklusioner:

- Samfundet må være forberedt på hurtigt og fleksibelt at kunne gribe ind over for alle typer af ulykker. Det fremtidige beredskab må opbygges, så det kan imødegå både de risici, der realistisk bedømt kan ramme uden varsel, og de risici, der rammer efter et vist varsel, f.eks. krigshandlinger eller behovet for ydelse af nødhjælp.

- Et fleksibelt og niveauopdelt beredskab bør opbygges så tæt på borgeren som muligt, hvilket kræver mange geografisk jævnt fordelte beredskaber og et mere begrænset antal beredskaber til assistance inden for ca. 1 time ved indsatser, der kræver specialmateriel, og ved sjældent forekommende, komplicerede eller mandskabskrævende indsatser.

- Det nuværende statslige krigsmæssige beredskab bør reduceres under hensyn til den ændrede sikkerhedspolitiske situation og et ændret skadebillede i tilfælde af krig. Beredskabet bør indrettes, således at det kan opbygges gradvist efter behov på grundlag af det fredsmæssige beredskab og med udgangspunkt i en pulje af personel, der omfatter værnepligtige og ledere på fast kontrakt eller rådighedskontrakt og fastansatte operative ledere.

- Der bør i højere grad satses på det ulykkesforebyggende og -bekæmpende arbejde gennem en systematisk og koordineret forskning og udvikling på beredskabsområdet.

De nævnte konklusioner dannede grundlag for aftalen om beredskabet for perioden 1998-2001, som i juni 1997 blev indgået med bred tilslutning fra Folketingets partier. Aftalen omfatter en række tilpasninger og omstillinger inden for redningsberedskabet. Redningsberedskabet skal fortsat yde indsats i udlandet bl.a. inden for rednings- og miljøområdet og det humanitære område.

Den sikkerhedspolitiske vurdering af truslen mod Danmark, der var gældende indtil omkring 1990, var baggrunden for den fortsatte opførelse af beskyttelsesrum i forbindelse med nybyggeri, og de restriktive krav til nedlæggelse af betondækningsgrave. Med dette trusselsbillede var det et spørgsmål om at skaffe tilstrækkelig med beskyttelsesrum til landets befolkning, og dette mål var langt fra nået i 1990.

Med ophøret af den kolde krig er der sket afgørende ændringer i Danmarks sikkerhedspolitiske situation, idet der i dag ikke eksisterer en direkte militær trussel mod Danmarks sikkerhed inden for en tiårig varslingshorisont.

4.4. Sårbarhed

Ved planlægningen af samfundets beredskab mod ulykker og katastrofer og videreførelsen af samfundets funktioner i krisesituationer må der udover den sikkerhedspolitiske vurdering tages hensyn til samfundets sårbarhed i andre situationer.

Som eksempler herpå kan nævnes natur- og miljøkatastrofer, ulykker forbundet med kernekraft, afbrydelser af forsyningen af vigtige leverancer (el, gas, vand, visse råvarer m.v.), forstyrrelser og afbrydelser af telekommunikation, international kriminalitet, internationale økonomiske krisesituationer m.v.

Hovedtendenserne i samfundets udvikling er en fortsat specialisering, koncentration og globalisering inden for en lang række områder af væsentlig betydning for samfundet. Dette betyder stigende afhængighed og sårbarhed over for omfattende forstyrrelser og ødelæggelser især på områder som transport, energiforsyning, telekommunikation og information (datasystemer).

De teknologiske fremskridt specielt inden for data- og informationssystemer har åbnet mulighed for at løse samfundets opgave på nye måder. Informations- og kommunikationsteknologien giver bedre information, mere effektive beslutningsprocesser og distributionssystemer. Denne udvikling betyder imidlertid, at driftsforstyrrelser i vigtige datasystemer samt informationskrigsførelse i form af uberettiget indtrængning i datasystemer og udspredelse af fejlinformation og datavirus er nye samfundstrusler, som der må tages hensyn til.

Den internationale specialisering og bestræbelserne på at mindske lagerbeholdningerne på visse forsyningsområder har øget sårbarheden inden for erhvervsområder, der er afhængige af, at samhandelen med udlandet og den internationale transportvirksomhed fungerer.

Teknologiudvikling og globalisering er stærke drivkræfter for fortsat velfærdsudvikling. Denne udvikling har imidlertid bevirket, at vi i dag står over for et meget komplekst samfund, hvor vigtige infrastrukturområder som f.eks. transport, energiforsyning og telekommunikation har udviklet en høj grad af indbyrdes afhængighed.

Dette betyder, at et svigt inden for en eller nogle få vitale samfundsfunktioner hurtigt kan få afsmittende virkning på andre områder. Hvis eksempelvis elforsyningen i et tæt befolket område bliver afbrudt i en længere periode vil dette få alvorlige konsekvenser for produktion, distribution og en række offentlige funktioner. Kun de mest kritiske funktioner som sygehussektoren og centrale ledelsesfunktioner vil kunne fungere i en begrænset periode ved hjælp af nødstrømforsyning.

Samfundet må være forberedt på hurtigt og fleksibelt at kunne gribe ind over for alle typer af ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger.

Sammenfatning

Det kan på grundlag af de ovenfor nævnte udviklingstendenser fastslås, at samfundet må være forberedt på effektivt og fleksibelt at kunne gribe ind over for alle typer af ulykker og katastrofer, herunder krigshandlinger.

Under hensyn til den nuværende sikkerhedspolitiske situation bør et beredskab, der også kan anvendes i krig, indrettes således, at det kan opbygges gradvist efter behov på grundlag af det daglige beredskab.

Beredskabet mod ulykker og katastrofer bør opbygges således, at der i planlægningen tages udgangspunkt i, om en ulykke eller hændelse indtræder pludseligt (uvarslet hændelse) eller om den udvikler sig med et sandsynligt varsel (evolutionær hændelse). Herved kan den hidtidige sondring mellem fred, krise og krig i den beredskabsmæssige planlægning som udgangspunkt forlades. Visse dele af beredskabet vil dog overvejende være relevante under krig eller truende udsigt til krig.

Der må ved beredskabsplanlægningens tilrettelæggelse også tages hensyn til samfundets sårbarhed på områder, hvor der ikke nødvendigvis foreligger en sikkerhedspolitisk krisesituation, men hvor det vil være nødvendigt med en planlægning, der kan sikre samfundets "robusthed" således, at forstyrrelser og ødelæggelser på væsentlige infrastrukturområder.

Det skal tilføjes, at beskyttelsesrum er en beskyttelsesforanstaltning, der kun tager sigte på hændelser, der er varslet med et ikke helt ubetydeligt varsel. Rummene lever bygningsmæssigt op til kravene til beskyttelsesrum, men de er ikke klargjort til ibrugtagning. De kan efter beskyttelsesrumslovens § 3 anvendes til andre formål, så længe indenrigsministeren ikke har bestemt, at de skal klargøres. Dette skal kunne ske med kort varsel, hvilket efter bemærkningerne til lovforslaget forstås som inden 24 timer. Det bemærkes i denne forbindelse, at det uanset de gældende regler vil være urealistisk at forvente, at alle rum i Danmark kan være klargjort inden for denne frist.

På den baggrund må beskyttelsesrum betragtes som en rent krigsmæssig foranstaltning, der ikke uden videre kan nyttiggøres til beskyttelsesformål i tilfælde af uvarslede påvirkninger, selv om rummene i sig selv måtte være egnede til beskyttelse over for den aktuelle trussel.

4.5. Varsling

Detektion af angreb fra fly og med ballistiske missiler

Fly og missiler vil kunne medbringe konventionelle våben eller masseødelæggelsesvåben.

Angribende fly vil blive observeret af et radarsystem, hvor alle danske militære radarstationen er bundet sammen, således at man har et sammen-

hængende radarbillede af Danmark og det omgivende luftområde. Radarer er begrænset af jordens krumning, men ud til 200-300 km fra Danmark har man kvalitativt gode oplysninger, længere væk vil kun højtgående fly blive observeret.

Bliver et NATO overvågningsfly (AWACS-fly) deployeret i eller tæt på Danmark i en evt. krisesituation, vil rækkevidden blive forbedret væsentligt, idet der kan etableres forbindelse mellem de danske radarstationer og et sådant fly.

Det vurderes, at der generelt vil være et varsel på mindst 5 minutter, ofte betydeligt mere, fra et fjendtligt fly er detekteret på radarskærmen, til flyet vil være inde over dansk landområde. Radarbilledet kan ses ved alle flyvevåbenets kontrol- og varslingsgruppes radarstationer samt i de militære installationer ved Finderup og Vedbæk.

Missiler vil blive detekteret af det amerikanske forsvars satellitter. USA stiller oplysningerne herfra til rådighed for sine NATO allierede, såvel militære som civile.

Der kan ikke siges noget generelt om en eventuel varslingstid, da den i sagens natur er afhængig af afstanden fra opsendelsespunktet til målområdet. Et SCUD-missil, der er sendt ud i maksimal rækkevidde, vil give en varslingstid på ca. 15 minutter, dog vil vurderingen på dette tidspunkt give et meget stort "trusselområde". Efter yderlige 5 minutter, dvs. 10 minutter før nedslaget, vil trusselsområdet kunne indkredses til et område på størrelse med Fyn.

I Danmark vil udstyr til modtagelse af disse varslinger og alle relevante oplysninger blive operativt inden for de næste par år.

Redningsberedskabets varslingstjeneste er bl.a. repræsenteret i installationen ved Finderup, hvor alle ovenstående informationer om detektion samles. Varslingstjenesten sidder ved siden af efterretningssektionen, dvs. der er adgang til evaluerede data.

Sirenevarslingssystemet

Beredskabsstyrelsen har etableret og driver et landsdækkende sirenevarslingssystem, der består af 1.077 elektroniske sirener. Varslingsmæssigt er Danmark opdelt i 47 varslingsdistrikter, der er sammenfaldende med politikredsene. De 8 storkøbenhavnske politikredse udgør dog 1 varslingsdistrikt. Sirenerne styres fra en varslingscomputer placeret på politikredsens

hovedpolitistation (i København ved Radiotjenesten på Politigården). Sirenevarsling kan iværksættes samtidigt på alle politikredsens sirener, på alle sirener i en eller flere af politikredsens kommuner, eller på en eller flere enkelte sirener (selektiv varsling). Politikredsen kan kun varsle i eget varslingsdistrikt.

Sirenevarsling over større områder, eksempelvis en region, kan i dag alene ske fra de varslingscomputere, der findes i Beredskabsstyrelsen, i Beredskabsstyrelsens udflytningsanlæg, ved Beredskabsstyrelsens varslingsgrupper, der er placeret sammen med flyvevåbnets operationscentre i Finderup og Vedbæk samt i Beredskabsstyrelsens regionale kommandocentraler. Politikreds 22 (Bornholm) er dog en undtagelse, idet politikredsen og regionen er sammenfaldende. Det er alene varslingscomputeren i Beredskabsstyrelsen, der er bemandet til daglig (i arbejdstiden). Det bemærkes, at varslingssystemet kan omprogrameres eksempelvis således, at varsling inden for en region kan ske fra regionspolitilederens politistation.

Varslingscomputerne anvendes også til at sende beredskabsmeddelelser elektronisk til Danmarks Radio med henblik på udsendelse til befolkningen over radio/TV, såfremt der opstår en akut situation af livstruende karakter for et større antal mennesker, eksempelvis stormflod, brande, der udvikler farlig røg m.v.

Varslingen ved hjælp af sirenerne kan i fredstid foretages med to signaler, mens der i krise eller krig kan varsles med fire sirenesignaler. Det er afgørende for relevansen af beskyttelsesrum, at befolkningen er bekendt med, hvilke signaler der varsler om at søge nærmeste dækning, herunder især beskyttelsesrum. Det må derfor forudsættes, at der i en periode med beredskabsforøgelse iværksættes en informations- og indlæringsproces over for befolkningen. Hvis befolkningen som reaktion på de krigsmæssige sirenesignaler i stedet søger inden døre for at lytte til Danmarks Radio tabes afgørende tid i forhold til at komme i relevant beskyttelse forud for et angreb.

5. Beskyttelsesrumsområdet i andre europæiske lande

5.1. Generelle forhold i de europæiske lande inden for Den Europæiske Union

Findes der civile beskyttelsesrum i:		Bygges der fortsat beskyttelsesrum?		
		Nej		*Ja*
		Hvorfor ikke	*Hvornår ophørte byggeriet ?*	*Hvornår kræves rum bygget ?*
Storbritannien	Nej	Afspændingen i Øst-vest forholdet	I 1990´erne blev lokaliteter solgt eller overdraget	
Belgien	Nej	Den internationale våbennedtrapningspolitik		
Finland	Ja			Bygninger over 600 m^2
Frankrig	Nej	Grundlag for videre opførelse savnedes	1989-1991	Underjordiske P-anlæg anlægges dog, så de egner sig som beskyttelsesrum mod ABC-våben
Grækenland	Ja	?	?	?
Irland	Nej			
Italien	Ja		1945	
Luxembourg	Nej			
Nederlandene	Nej/ (ja)	Afspændingen i Øst-vest forholdet	1988, fleste eksisterende nedlagt eller anvendes til andet formål	
Portugal	Nej			
Spanien	Nej			
Sverige	Ja	Yderligere opførelse af beskyttelsesrum skal udskydes til et senere tidspunkt med en 5-10 årig vurderingsfrist	April 2002 (eksisterende rum vedligeholdes)	
Tyskland	Ja	Afspændingen i Øst-vest forholdet	1990'erne (eksisterende rum vedligeholdes)	

Østrig	Ja			På frivillig basis. Forskelligt i de enkelte *ländern*
Kilde: Indberetninger fra Danmarks repræsentationer via Udenrigsministeriet efter anmodning fra Beredskabsstyrelsen (undtaget Sverige, hvor besøg blev aflagt af styrelsen)				

5.2. Norge

Det hidtidige beskyttelseskoncept

Det hidtidige beskyttelseskoncept i Norge baserer sig på erfaringerne fra 2. verdenskrig og udviklingen under den kolde krig. Udgangspunktet var at beskytte befolkningen mod overraskelsesangreb fra en anden stat, tage højde for en langvarig krig med brug af atom-, biologiske- og kemiske våben, massiv bombning med konventionelle våben samt en forsyningsmæssig afspærring af landet. Civile myndigheder har derfor prioriteret forsyningsplanlægning og direkte beskyttelsesinitiativer højt.

Der er systematisk blevet opført beskyttelsesrum siden 1948. I begyndelsen af 1999 var der i alt ca. 2.720.000 beskyttelsesrumspladser i Norge. Af disse var ca. 2.390.000 private beskyttelsesrumspladser, mens de resterende ca. 330.000 pladser var offentlige beskyttelsesrumspladser.

Private beskyttelsesrum er rum, som for ejerens regning bygges for dem, som normalt opholder sig på den enkelte ejendom. Ved bygning af offentlige bygninger som f.eks. skoler og sygehuse, er bygherren at betragte som en privat bygherre og skal bygge beskyttelsesrum. Staten og kommunerne er store bygherrer og står i de senere år for anslået 50 pct. af byggeriet af private beskyttelsesrum, hvor det private byggeri har været beskedent.

Offentlige beskyttelsesrum er beskyttelsesrum, som bygges af kommunen for befolkningen i et område, hvor udgifterne dækkes af stat og kommune og/eller ved bidrag fra beskyttelsesrumspligtige bygningsejere.

Forskrifterne for opførelse af beskyttelsesrum er blevet ændret flere gange. Ved forskrifter fra 1976 blev landets kommuner inddelt i zoner, hvor der blev stillet forskellige krav til beskyttelsesrummenes beskyttelsesevne. Som følge af forbedringerne i den sikkerhedspolitiske situation for Norge blev kravene til rummenes beskyttelsesevne yderligere reduceret ved forskrift af 1994.

Der gælder særlige regler med hensyn til indretning af beskyttelsesrum i industribygninger, men de bygningsmæssige krav til beskyttelsesrummene er de samme som til beskyttelsesrum i andet byggeri.

Beskyttelsesrummene skal kunne klargøres på 72 timer.

Muligt fremtidigt beskyttelseskoncept

Justitsdepartementet besluttede i juli 1998, at der skulle indføres en landsdækkende midlertidig fritagelse for pligten til at indrette beskyttelsesrum. Baggrunden herfor var, at der skulle udarbejdes en beretning om et nyt beskyttelseskoncept.

Dette måtte dog kun opfattes som en udvidet dispensationsordning, idet reglerne om opførelse af private beskyttelsesrum fortsat var gældende.

Direktoratet for sivilt beredskap udarbejdede i 1999 analysen "Nytt beskyttelseskonsept for sivilbefolkningen i Norge".

På baggrund af vurderinger af det eksisterende beskyttelseskoncept blev det, i lyset af den sikkerhedspolitiske situation konkluderet, at truslen om en storkrig ikke kunne anses for at være aktuel, og at der derfor var behov for ændringer i Norges fremtidige beskyttelseskoncept.

Beskyttelse af befolkningen mod virkningen af krigshandlinger burde efter analysen fortsat være baseret på følgende fire foranstaltninger:

- Varsling af befolkningen
- Evakuering og krigsudflytning til sikre steder
- Beskyttelse i beskyttelsesrum (tilfluktsrum)
- Gasværn

Med det differentierede trusselsbillede Norge stod overfor, anbefalede analysen, at beskyttelseskonceptet skulle udformes som et zonekoncept. Dette ville indebære en inddeling af landet i zoner efter graden af beskyttelsesbehov. Beskyttelsesforanstaltningerne skulle koncentreres til de zoner, som er knyttet til angrebsmål eller angrebsområder, hvor sandsynligheden for krigshandlinger er større end i andre områder.

Dette koncept skulle tage højde for usikkerheden i den sikkerhedspolitiske situation. Konceptet bygger på en antagelse om, at ophold i tilfluktsrum (beskyttelsesrum) redder flest liv under krigshforhold i Norge.

Hvis det foreslåede beskyttelseskoncept med en zoneinddelingsordning gennemføres, skal de fremtidige beskyttelsesrum betales af staten, og det vil herudover være nødvendigt at etablere et nyt varslingssystem.

Den aktuelle situation

Det er senest på baggrund af den netop afleverede Stortingsmelding 17 oplyst, at dækningen i Norge med beskyttelsesrum vurderes som værende god, og at der ikke er behov for at bygge nye beskyttelsesrum. Beskyttelsesrum skal være en del af den beskyttelse, samfundet skal kunne give borgerne under krig, og de eksisterende beskyttelsesrum skal vedligeholdes. Et eventuelt behov for at genoptage bygningen af beskyttelsesrum vil løbende blive vurderet i lyset af udviklingen i trusselsbilledet og våbensystemer.

5.3. Sverige

Beskyttelseskonceptet

Den fysiske beskyttelse af den svenske befolkning udgøres af beskyttelsesrum (skyddsrum), der er bygget i fredstid, og andre beskyttede lokaliteter (skyddade utrymmen), som først skal klargøres i tilfælde af forhøjet beredskab, samt af et varslingssystem.

Beskyttelsesrum er blevet etableret i Sverige igennem en længere årrække. I 1999 var der ca. 68.000 beskyttelsesrum med ca. 7.200.000 pladser. Beskyttelsesrummene, der blev indrettet i overensstemmelse med udførlige tekniske forskrifter, yder beskyttelse mod følgende våbenvirkninger:

- Alle virkninger af luftangreb, bortset fra fuldtræffervirkning.
- Trykvirkningen fra kernevåbeneksplosion.
- Radioaktiv stråling, der hidrører fra kernevåben.

Andre beskyttede lokaliteter skal ikke kunne yde den samme beskyttelse som de egentlige beskyttelsesrum.

Beskyttelsesrum bygges kun i særligt udsatte områder (beskyttelsesrumsområder), medens der uden for disse områder kun behøver være andre beskyttede lokaliteter.

På grundlag af særlige mål- og risikoanalyser har kommunerne i samarbejde med länsstyrelserne udpeget de områder, der skal være beskyttelsesrumsområder. Der er udpeget 200 udsatte områder i 94 kommuner, hvor der skal indrettes beskyttelsesrum.

Grænserne for hvilke områder, der betragtes som beskyttelsesrumsområder, er løbende blevet ændret i takt med udviklingen i den pågældende kommune. Der findes derfor også i et vist omfang egentlige beskyttelsesrum uden for de nuværende beskyttelsesrumsområder.

Alle, der påtænker at påbegynde nybyggeri i et beskyttelsesrumsområde, skal anmelde dette til kommunen, der så træffer beslutning om, hvorvidt der skal opføres beskyttelsesrum til bygningen og i bekræftende fald til hvor mange personer. Beslutningen herom træffes bl.a. på baggrund af antallet og fordelingen af beskyttelsesrum i området. Beskyttelsesrum kan også besluttes etableret ved ombygninger.

Bygherren skal indrette og efterfølgende vedligeholde sikringsrummet, men får udgifterne dækket af staten.

I Sverige har man indrettet beskyttelsesrum såvel i kældre som i bygninger oven på jorden. Merudgiften til en beskyttelsesrumsplads oven på jorden er ca. 4.500 svenske kr.

Et beskyttelsesrum kan uden særlige begrænsninger anvendes til andre formål i fredstid, men skal dog kunne ryddes og klargøres som beskyttelsesrum i løbet af 48 timer.

Beskyttelsesrummene kan i en krise- eller krigssituation benyttes af alle personer, der befinder sig i nærheden af rummet. Der er ingen krav om, at personen skal have en speciel tilknytning til den bygning, som rummet ligger i. Rummene er beregnet til ophold i op til 3 dage i en sammenhængende periode.

Det er en del af Redningsværkets arbejde at kontrollere, at eksisterende beskyttelsesrum vedligeholdes.

Der er etableret en uddannelse for teknikere, der skal syne og godkende beskyttelsesrum.

Den aktuelle situation

Efter en regeringsbeslutning af 29. april 1999 skete der en væsentlig reduktion af beskyttelsesrumsbyggeriet og de øvrige dele af beskyttelsesrumsprogrammet set i lyset af det aktuelle trusselsbillede.

Der er netop i marts 2002 i Sverige truffet beslutning om, at yderligere opførelse af beskyttelsesrum skal udskydes til et senere tidspunkt. De eksisterende beskyttelsesrum skal dog fortsat vedligeholdes.

6. Fremtidigt beskyttelseskoncept

6.1. Forudsætninger

Af forarbejderne til lov om beskyttelsesrum og efterfølgende tilkendegivelser fra Indenrigsministeriet, herunder i forbindelse med lovændringen i 1994 og sikringsrumsredegørelsen for 1993-1997, fremgår det, at det ikke med vedtagelsen af beskyttelsesrumsloven var hensigten at ophøre med eller reducere sikringsrumsbyggeriet i Danmark. Dette fremgår også af Beredskabsstyrelsens brev til samtlige kommuner af 20. oktober 1999. Det har således hidtil været målsætningen, at udbygningen af beskyttelsesrumskapaciteten skulle fortsættes.

Hovedsynspunktet bag overførslen af kompetencen på sikringsområdet fra staten til kommunerne i 1993 var alene, at kommunalbestyrelserne bedst selv kunne vurdere behovet for sikringsrum i kommunen bl.a. på baggrund af en lokal vurdering af bebyggelsens tæthed, kommunens beliggenhed, "udsathedsgraden" og særlige risici.

Der er imidlertid en lang række forhold, som kan give anledning til at overveje, om den hidtidige målsætning for beskyttelsesrumssbyggeriet skal ændres, og om beskyttelsesrum i det hele taget stadig er en relevant og tidssvarende beskyttelsesform mod dagens trusler. Det må i den forbindelse erindres, at den nuværende beskyttelsesrumspolitik og kravene til beskyttelsesrummenes indretning bygger på erfaringerne fra 2. verdenskrig og den kolde krig og tilsigter at yde beskyttelse mod virkningerne af en traditionel storkrig.

Af Forsvarskommissionens beretning fra december 1998, der redegør for den sikkerhedspolitiske udvikling fremgår det som kommissionens opfattelse, at der ikke i de næste 10 år vil opstå en direkte konventionel militær trussel mod Danmarks sikkerhed.

Siden man i forbindelse med afslutningen af 2. verdenskrig fastlagde grundlaget for den beskyttelsesrumspolitik, som med mindre ændringer fortsat er gældende i dag, er udviklingen, herunder på det våbenteknologiske område, gået stærkt.

Moderne angrebsvåben har en meget stor træfsikkerhed, også over lange afstande, og der fokuseres i stigende omfang på andre trusler end den traditionelle krig med konventionelle våben. Terrorisme eller krigsførelse med brug af A, B eller C-våben er, som følge af den udvikling der er foregået siden afslutningen af 2. verdenskrig, blevet en mere fremtrædende trussel.

Endelig er forkortede varslingstider på grund af våbenteknologiens udvikling også blevet en væsentlig faktor ved vurderingen af beskyttelsesrummenes reelle beskyttelsesværdi. Selv om rummene kan beskytte mod en aktuel trussel, er beskyttelsesrummene kun en relevant beskyttelsesform, hvis folk kan nå at komme ned i rummene, inden angrebet rammer det truede område.

6.2. Vurderinger

Uændret regelgrundlag

Hvis ikke der iværksættes en målrettet, velargumenteret og overbevisende kampagne for etablering af sikringsrum, må faldet i tilvæksten af beskyttelsesrumspladser - med uændret regelgrundlag - antages at fortsætte. Det kan endvidere forudses, at tilvæksten i løbet af en årrække stort set vil ophøre, og derefter vil der formentlig kunne registreres et mindre fald i antallet af pladser fra år til år, da der løbende sker nedlæggelse af sikringsrum i forbindelse med nedrivning af de bygninger, som rummet ligger i. Endvidere vil rummene - på trods af vedligeholdelsespligten - efter en længere årrække forfalde og blive uegnede til formålet.

Ophævelse af beskyttelsesrumsloven

Den samme udvikling må forventes, hvis man vælger at ophæve de gældende regler i erkendelse af, at beskyttelsesrum ikke har nogen betydning i dag, hvor den kolde krig er ophørt, og Forsvarskommissionen er af den opfattelse, at der ikke i de næste 10 år vil opstå en direkte konventionel militær trussel mod Danmarks sikkerhed. Med begrundelser af denne art har en række lande valgt at ophøre med byggeriet af beskyttelsesrum.

En beslutning om ophævelse af reglerne bør dog kun træffes, hvis det overbevisende kan godtgøres, at rummene ikke kan yde nogen relevant beskyttelse.

Det er styrelsens vurdering, at de elementer, der gennem en lang periode har indgået i begrundelsen for at tilpasse redningsberedskabet til den sikkerhedspolitiske situation, herunder integrationen af brandvæsen og civilforsvar til et sammenhængende og samarbejdende redningsberedskab og reduktionen af det afhjælpende krigsberedskab, ikke isoleret kan anvendes som begrundelse for at nedprioritere sikringsrumsområdet. Det særlige ved sikringsrummene er den lange periode, hvor sikringsrumskapaciteten er anvendelig. Der er meget vanskeligt at vurdere behovet for sikringsrum i løbet af en så lang periode.

Det må i den forbindelse også anføres, at der på andre områder inden for det statslige og kommunale redningsberedskab i tilfælde af krise eller krig ganske hurtigt kan iværksættes supplerende forebyggende eller afhjælpende foranstaltninger. En udbygning af sikringsrumskapaciteten kan i sagens natur ikke gennemføres fra den ene dag til den anden. Man bør også være opmærksom på, at det er billigere at indrette sikringsrum i forbindelse med nybyggeri end at skulle indrette rummene på et senere tidspunkt i eksisterende bygninger.

Sikringsrummene er efter deres konstruktion beregnet til at beskytte mod sammenstyrtning af bygningen, middelsvære projektiler og sprængstykker, lufttryk og vandrette rystelser og stråling fra radioaktivt nedfald. Det er utvivlsomt, at sikringsrummet på grund af den bygningsmæssige konstruktion, når rummet er færdiggjort til ibrugtagning, yder bedre beskyttelse end en almindelig kælder mod disse trusler og endnu bedre beskyttelse end de øvrige etager i en almindelig ejendom.

En ophævelse af reglerne - uden samtidig indførelse af andre regler, f.eks. om en generel forstærkning af almindelige byggerier - kan ikke anbefales, da det ikke kan afvises, at sikringsrummene i en given situation kan være en relevant beskyttelsesform.

Skærpelse af reglerne

Hvis nedgangen i antallet af sikringsrumspladser skal vendes, således at tilvæksten kommer op på niveau med tidligere, må der enten iværksættes en kampagne over for kommunerne for at få dem til at pålægge sikringsrumspligt i videre omfang end nu, eller foretages ændring i regelgrundlaget i retning af en generel sikringsrumspligt. Dette vil indebære, at man i større eller mindre omfang griber ind i kommunernes nuværende kompetence.

For at gøre dette må der anføres gode, vægtige og overbevisende argumenter for nyttevirkningen af beskyttelsesrum og det fortsatte behov for denne form for fysisk beskyttelse af civilbefolkningen. Ud fra en samfundsøkonomisk betragtning bør der ikke bruges ressourcer til opførelse af beskyttelsesrum, hvis der ikke kan fremføres sådanne argumenter for fortsat at basere en del af beredskabet på denne form for beskyttelse af civilbefolkningen.

I givet fald bør det også overvejes, hvor en intensivering af sikringsrumsbyggeriet bør ske, om det skal ske generelt i hele landet, eller om man - f.eks. ved en mere aktiv anvendelse af beskyttelsesrumspuljerne - skal søge at råde bod på den mangel på pladser der er, specielt i byområder fra før 1950.

Det er som ovenfor nævnt utvivlsomt, at sikringsrummet på grund af den bygningsmæssige konstruktion, når rummet er færdiggjort til ibrugtagning, yder bedre beskyttelse end en almindelig kælder mod disse trusler og endnu bedre beskyttelse end de øvrige etager i en almindelig ejendom.

Den reelle nyttevirkning afhænger dog af, om befolkningen kan nå at komme i sikringsrummet i tide i forhold til den aktuelle trussel, og at truslen har en karakter, som rummet yder beskyttelse mod. Hvis dette ikke er tilfældet, er det vanskeligt at finde vægtige argumenter for fortsat at investere i denne beskyttelsesform.

Trusselsbilledet i dag indebærer som nævnt, at der ikke inden for en tidsramme på 10 år forventes krigshandlinger rettet mod Danmark. Det er derfor ikke relevant udelukkende at lægge vægt på de aktuelle muligheder, der er for krigsførelse. I vurderingen af sikringsrummenes relevans må der således indgå overvejelser om den forventelige fremtidig udvikling af våbenteknologi og kampmidler. Ikke kun konventionel krigsførelse, som under 2. verdenskrig, er i dag en mulighed. For eksempel træder risikoen for anvendelse af atomare, biologiske og kemiske kampmidler nu langt tydeligere frem som en potentiel trussel, end det var tilfældet tidligere, og andre trusler kan komme til.

Endvidere medfører teknologien risiko for en langt hurtigere fremføring af kampmidlerne, således at mulighederne for en rettidig varsling er forringet betydeligt på trods af den udvikling, der også sker på det område.

Et argument for fortsat at bygge sikringsrum er, at huse opføres med en forventet levetid på måske 50-100 år, og det er ikke muligt at forudse udviklingen i den periode. Det er altid billigere at bygge lidt mere eller lidt kraftigere, når man er i gang, end det vil være at skulle sikre en bygning på et senere tidspunkt.

Bygning af sikringsrum kunne derfor overvejes afløst af øgede krav til almindeligt byggeri for derved at opnå en højere grad af robusthed så tæt på befolkningen som muligt - contra en bedre beskyttelse længere væk. Solide bygninger vil altid kunne yde en vis beskyttelse mod såvel krigshandlinger som mod andre påvirkninger.

Zoneopdeling

Man kan overveje, hvorvidt det zonekoncept, der blev foreslået i Norge og anvendt i Sverige også er anvendeligt i Danmark, hvor trusselsbilledet må antages at være det samme som i de to andre nordiske lande.

Hertil kan anføres, at den danske beskyttelsesrumspolitik siden 1993 reelt har bygget på et decentraliseret zoneprincip til erstatning for den centralt fastlagte zoneinddeling, som var gældende i perioden fra 1950-1984, hvor sikringsrumspligten var knyttet til civilforsvarsområderne. Det er nu kommunerne selv, der på baggrund bl.a. af "udsathedsgrad" og særlige risici skal tage stilling til, om der generelt eller efter konkret vurdering skal påbydes opførelse af sikringsrum ved visse former for nybyggeri. Disse regler har som nævnt haft til følge, at tilvæksten af sikringsrumspladser er faldet.

En genindførelse af en centralt fastlagt zoneinddeling vil kræve en ændring af lov om beskyttelsesrum, der begrænser kommunernes kompetence på beskyttelsesrumsområdet, men formentlig indebære en stigende tilvækst i antallet af sikringsrumspladser.

En zoneinddeling har i øvrigt den svaghed, at placeringen af potentielle mål kan ændres, mens sikringsrummene bliver på stedet.

På den baggrund vil det næppe være relevant at søge en tilnærmelse til de hidtil anvendte principper Sverige, og det foreslåede zonekoncept i Norge.

Beskyttelsesrum i undergrundsbaner

I "Betænkning vedrørende Bygningsmæssige Civilforsvarsforanstaltninger" afgivet af Indenrigsministeriets Luftværnsudvalg af 1946 er der peget på muligheden for at indrette beskyttelsesrum i forbindelse med anlæg af undergrundsbaner. Der er ikke indtil nu blevet indrettet beskyttelsesrum i forbindelse med undergrundsbaner. Men spørgsmålet har været rejst i forbindelse med anlæg af metroen i København.

Baggrunden for spørgsmålet er en henvendelse fra et medlem af bydelsrådet for Indre Nørrebro til et medlem af Folketinget om fjernelse af betondækningsgrave på Nørrebro mod indretning af erstatningsrum i metroen. Indenrigsministeren oplyste, at der ikke i beskyttelsesrumsloven og forarbejderne er taget stilling til, hvorvidt eksempelvis den nye københavnske metro kan medregnes som sådanne rum.

Metroen kan kun i begrænset omfang anvendes som erstatningsrum for betondækningsgrave, der ønskes nedlagt, hvis den i dag gældende ganglinieafstand på 200 m fra bolig til beskyttelsesrum skal overholdes.

Der er styrelsen bekendt ikke i forbindelse med projekteringen og opførelsen af metroen taget stilling til, om der skulle indrettes beskyttelsesrum på stationerne, der kunne tjene som erstatningsrum for dækningsgrave, der ønskes nedlagt. Der er heller ikke med beskyttelsesrumsloven og forarbejderne taget stilling til dette spørgsmål. Det skal i den forbindelse påpeges,

at det med ikrafttrædelsen af lov om beskyttelsesrum er Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune, som har kompetencen til at træffe afgørelse, om der skal indrettes beskyttelsesrum i forbindelse med metroen.

Spørgsmålet om indretning af beskyttelsesrum i forbindelse med tunnelbaner har været drøftet med Redningsværket i Sverige. Der er i forbindelse med tunnelbanen i Stockholm indrettet enkelte forberedte beskyttelsesrum på stationer i tunnelbanen. Redningsværket er af den opfattelse, at det ikke er en god løsning at indrette beskyttelsesrum i forbindelse med tunnelbanen, da de ikke kan gassikres.

Det er styrelsens opfattelse, at det vil være meget dyrt og næppe vil være praktisk muligt at indrette beskyttelsesrum i forbindelse med metrostationerne som følge af stationsbygningernes bygningsmæssige konstruktion med store glasarealer.

Beredskabsstyrelsen kan med baggrund i de svenske overvejelser ikke anbefale anvendelsen af metroen som erstatningsrum, men metroen kan eventuelt være anvendelig som et supplerende offentligt beskyttelsesrum.

Betondækningsgrave

De eksisterende betondækningsgrave er opført i 1944-1945 og 1951. Det er fra flere sider blevet fremført, at betondækningsgravene som følge af deres alder er uanvendelige som beskyttelsesrum, og at de virker skæmmende på bybilledet.

Styrelsen betragter fortsat betondækningsgravene som en relevant beskyttelse, der i vid udstrækning er nedstyrtningssikre, sprængstyksikre, gassikre (efter klargøring), yder en rimelig beskyttelse mod brand og radioaktivt nedfald og har rimelige flugtmuligheder.

Som det fremgår af § 1 i lov om beskyttelsesrum varetager kommunalbestyrelsen vedligeholdelsen af betondækningsgravene. Det har siden begyndelsen af 1980'erne været en kommunal opgave at forestå vedligeholdelsen af betondækningsgravene.

I henhold til § 19, stk. 3, i lov om beskyttelsesrum har kommunalbestyrelserne fået tillagt kompetencen til at træffe afgørelser om fjernelse af betondækningsgrave. Reglerne om fjernelse af betondækningsgrave er indeholdt i bekendtgørelse nr. 77 af 18. februar 1993 om fjernelse af betondækningsgrave udstedt i medfør af § 19, stk. 3, i lov nr. 1055 af 23. december 1992 om beskyttelsesrum.

Ifølge bekendtgørelsens § 3 vil en betondækningsgrav altid kunne tillades fjernet, hvis den der ansøger herom, afholder udgifterne til fjernelse af dækningsgraven. Ansøgeren skal endvidere opføre og afholde udgifterne til et offentligt beskyttelsesrum med et antal pladser, der svarer til betondækningsgravens.

Ifølge bekendtgørelsens § 4 kan en betondækningsgrav tillades fjernet, hvis den udgør en absolut fysisk hindring for gennemførelsen af et aktuelt byggeri eller vejanlægsarbejde. Kommunalbestyrelsen afholder udgifterne til fjernelse af dækningsgraven. I forbindelse med overdragelse af administrationen af beskyttelsesrumsområdet til kommunerne fik kommunerne overført et beløb på 75.000 kr., svarende til det beløb, som Civilforsvarsstyrelsen gennemsnitligt over en årrække havde anvendt til fjernelse af betondækningsgrave.

Ifølge bekendtgørelsens § 5 kan en betondækningsgrav i særlige tilfælde tillades fjernet, uden at ansøgeren skal opføre et erstatningsrum for betondækningsgraven. Ansøgeren afholder udgifterne til fjernelse af dækningsgraven. Denne bestemmelse om "særlige tilfælde" er ny og er indført på baggrund af et forslag i indstillingen fra Indenrigsministeriets udvalg om sikringsrum og beskyttelsesrum. Det har ikke været muligt for udvalget at give en udtømmende opregning af, hvornår der foreligger "særlige tilfælde". Dette må bero på kommunalbestyrelsens skøn. I dette skøn kan kommunens beskyttelsesrumskapacitet bl.a. indgå. I de sager, hvor der herefter er givet tilladelse til fjernelse af en dækningsgrav på baggrund af "særlige tilfælde" har der været lagt vægt på f.eks. arkitektoniske og byplanmæssige forhold, samt muligheden for en hensigtsmæssig udnyttelse af grunden.

6.3. Anbefalinger

På baggrund af det ovenfor anførte synes det ikke muligt at finde tilstrækkeligt vægtige argumenter hverken for en ophævelse af lov om beskyttelsesrum eller for en intensivering af sikringsrumsbyggeriet.

Beredskabsstyrelsen har på baggrund af terrorangrebet i USA den 11. september 2001 overvejet, om hændelsesforløbet kan give anledning til afledte konsekvenser for beskyttelsesrumsområdet. Dette er ikke tilfældet, og det er vigtigt at fremhæve, at man må betragte beskyttelsesrum som en rent krigsmæssig foranstaltning, der kun tager sigte på varslede krigsmæssige hændelser i traditionel forstand, og som ikke uden videre kan nyttiggøres til beskyttelsesformål i tilfælde af uvarslede hændelser i stil med det gennemførte terrorangreb.

Som følge af rummenes beskyttelsesværdi på den ene side og på den anden side den usikkerhed, der knytter sig til udviklingen af trusselsbilledet og karakteren af de mulige trusler i fremtiden, ses der ikke at være grundlag for at ændre på den hidtidige langsigtede målsætning.

Beredskabsstyrelsen anbefaler derfor, at de gældende regler, hvorefter kommunalbestyrelsen kan pålægge sikringsrumspligt, opretholdes, idet der dog samtidig bør ske en tilpasning af lovens regler på baggrund af de uhensigtsmæssigheder, der er konstateret i forbindelse med administrationen af reglerne.

Adgang til at pålægge sikringsrumspligt

På grund af den usikkerhed, der knytter sig til udviklingen af trusselsbilledet og karakteren af de mulige trusler i fremtiden, kan det overvejes at supplere reglen i beskyttelsesrumslovens § 4 med en bestemmelse om, at indenrigs- og sundhedsministeren kan pålægge kommunalbestyrelserne at udnytte adgangen til at pålægge sikringsrumspligt. Denne hjemmel vil indebære, at indenrigs- og sundhedsministeren efter en konkret, aktuel vurdering får mulighed for at sikre en øget tilvækst af sikringsrumspladser.

Klargøring af sikringsrum

Efter § 6 med tilhørende bemærkninger skal et sikringsrum kunne klargøres i løbet af 24 timer uden professionel assistance, jf. "Reglement for indretning af sikringsrum op murgennembrydninger" fra oktober 1993, der er udstedt i medfør af § 5 og § 7, stk. 2, i beskyttelsesrumsloven. Dette krav svarer ikke til andre "klargøringsfrister" og varsler og er da også væsentligt kortere end tilsvarende krav i de øvrige nordiske lande. Det vil være en naturlig konsekvens af disse forhold, at klargøringsfristen forlænges, og et skønsmæssigt forslag kunne være en klargøringstid op til eksempelvis 3 måneder. En naturlig følge af en lempelse af klargøringsfristen vil være, at anvendelsesmuligheden af rummene øges, eksempelvis således at rummene kunne anvendes til undervisningslokaler, motionsrum og lign. Under forudsætning af, at rummene bygningsmæssigt inden for den foreslåede 3 måneders frist kan klargøres som beskyttelsesrum.

Opretholdelse af sikringsrum

Af bestemmelsen i beskyttelsesrumslovens § 20 fremgår, at sikringsrum og murgennembrydninger, der er indrettet efter den tidligere lovgivning opretholdes som sådanne. Der er til gengæld ingen hjemmel til at kræve opretholdelse af sikringsrum, der er opført og indrettet efter den nugældende lov, beskyttelsesrumsloven. Denne bestemmelse bør ændres således, at den generelt omfatter alle sikringsrum m.v. dvs. også sikringsrum opført efter 1. januar 1993. Det bør endelig vurderes, om der behov for, at Beredskabsstyrelsen i særlige tilfælde kan give tilladelse til at nedlægge sikringsrum uden opførelse af erstatningspladser.

Reglementer

Reglementet for projektering og opførelse af offentlige beskyttelsesrum og Reglementet for indretning af sikringsrum og murgennembrydninger fra 1993 er udfærdiget i medfør af henholdsvis § 1, stk. 2, § 5 og § 7, stk. 2, i beskyttelsesrumsloven. Reglementerne, deres indhold og retsvirkning bør tages op til nærmere vurdering, bl.a. med henblik på at forlænge klargøringsfristen og dermed større frihed med hensyn til indretningen.

Betondækningsgrave

Betondækningsgrave, især på privat ejendom, har givet anledning til debat igennem en længere årrække, herunder har bl.a. lovgrundlaget for den til grund liggende ekspropriation og erstatning til ejerne af ejendomme, hvorpå der ligger betondækningsgrave, været drøftet. Betondækningsgravene er alle mindst ca. 50 år gamle.

Med hjemmel i beskyttelsesrumslovens § 19, stk. 3, har indenrigsministeren udstedt bekendtgørelse nr. 77 af 18. februar 1993 om fjernelse af betondækningsgrave.

Som et udviklingsprojekt kunne det overvejes nærmere at vurdere, hvorvidt og i givet fald på hvilke betingelser betondækningsgrave, specielt på privat grund, bør kunne fjernes i videre udstrækning end tidligere.

7. Bilag

7.1. Oversigt over litteratur

Betænkning vedrørende Bygningsmæssige Civilforsvarsforanstaltninger, 1949 (Indenrigsministeriets Luftværnsudvalg af 1946).

Årbog 91 Civilforsvar.

Nyt beskyttelseskonsept for sivilbefolkningen i Norge af 15. december 1999.

Konsekvenser av minskat skyddrumsbyggande, Rädningsverket, Karlstad, 2000.

Stortingsmelding nr. 17 (2001-2002). Samfunds sikkerhed. Veien til et mindre sårbart samfunn (Norge).

Proposition 2001/01:158. ”Samhällets säkerhet och beredskap” (Sverige).

7.2. Antal sikringsrumspladser pr. 1.000 indbyggere i danske kommuner 2001

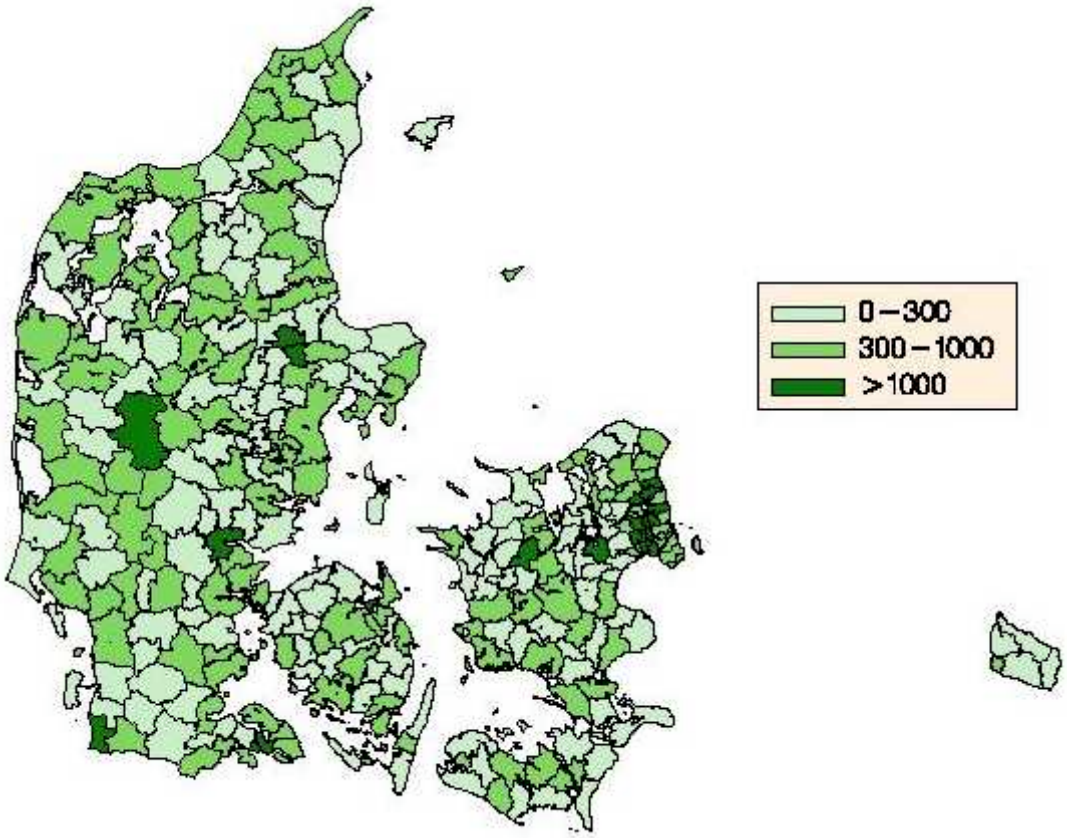

7.3. Sikringsrumspligt i danske kommuner 2000

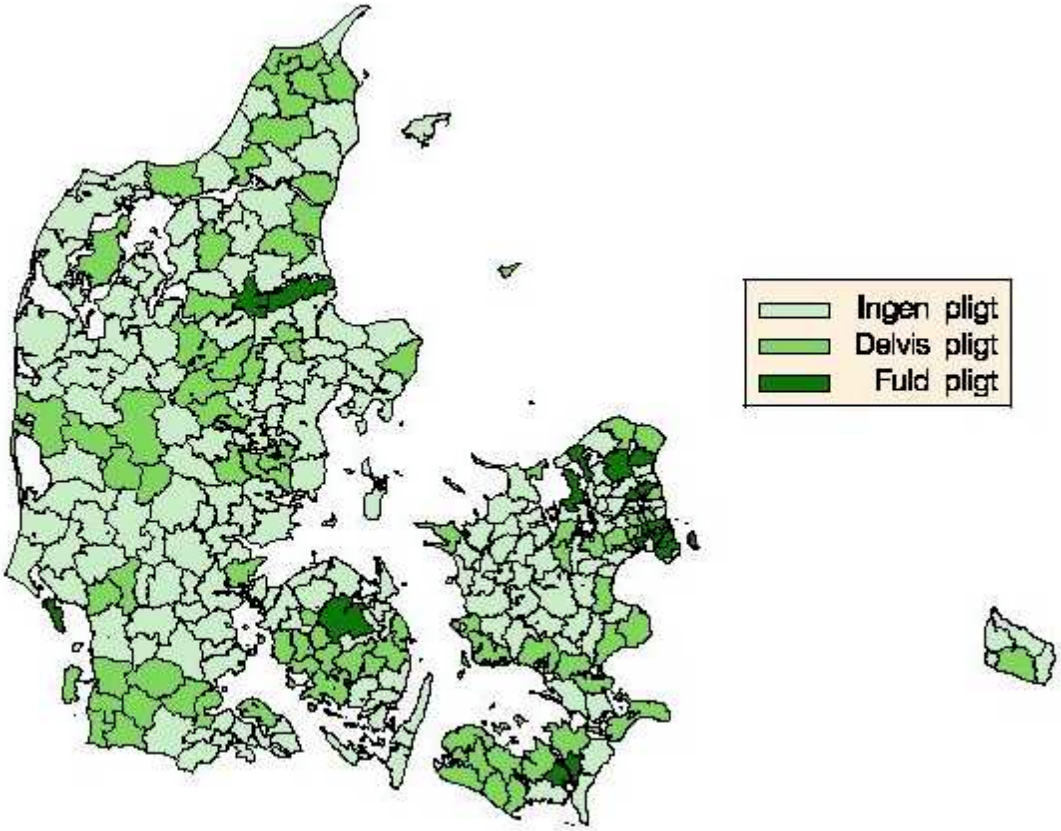

7.4. Ændring i antal sikringsrumspladser i danske kommuner 1997-2001

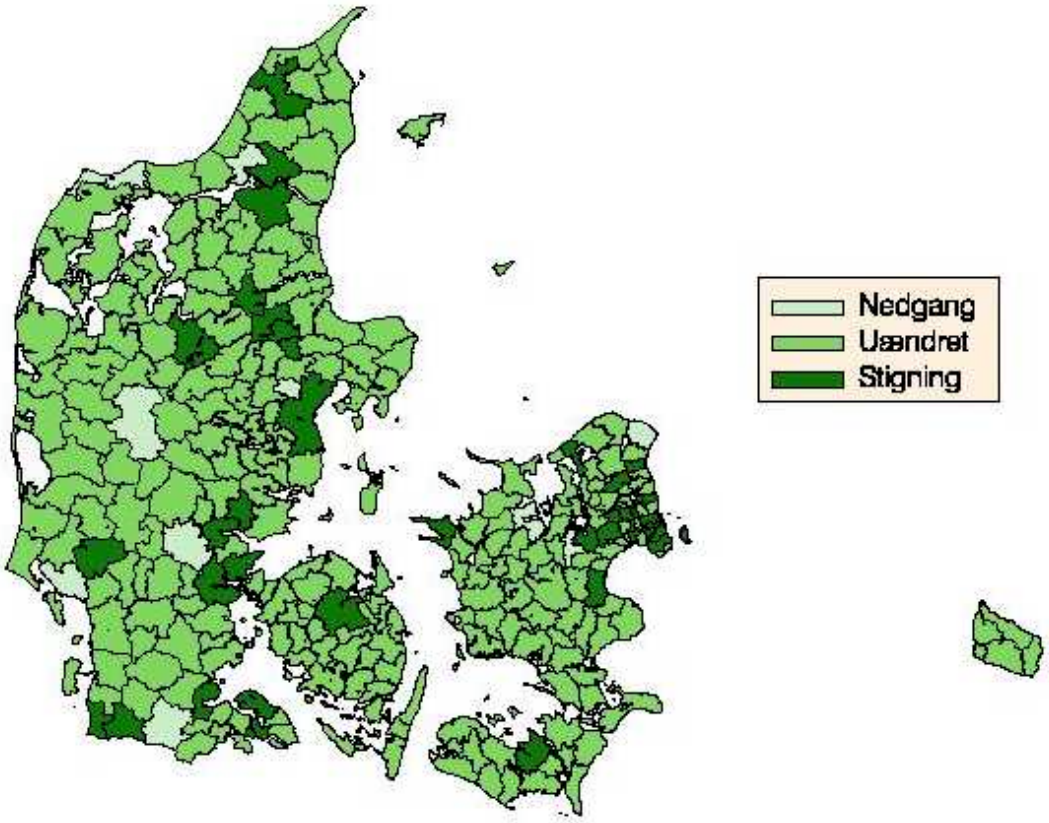

7.5. Diverse talmateriale

Kombinerede offentlige beskyttelsesrum

Beskyttelsesrummene er beliggende i følgende byer (kommuner):
København (26 anlæg/12.150 pl.), Frederiksberg (5 anlæg/1.945 pl.), Gentofte (2 anlæg/1.370 pl.), Lyngby-Taarbæk (2 anlæg/800 pl.) Hvidovre (2 anlæg/470 pl.) Gladsaxe (1 anlæg/300 pl.) Herlev (1 anlæg/340 pl.) Tårnby (1 anlæg/160 pl.), Aalborg (10 anlæg/2.830 pl.), Brønderslev (1 anlæg/273 pl.), Hjørring (2 anlæg/600 pl.), Hobro (1 anlæg/200 pl.), Løgstør (1 anlæg/300 pl.), Skagen (1 anlæg/300 pl.), Sæby (1 anlæg/55 pl.), Århus (34 anlæg/12.774 pl.),Egvad/Tarm (1 anlæg/165 pl.), Herning (1 anlæg/194 pl.), Holstebro (1 anlæg/700 pl.), Lemvig (2 anlæg/600 pl.), Morsø/Nyk.M (1 anlæg/50 pl.), Randers (4 anlæg/875 Pl.), Silkeborg (2 anlæg/390 pl.), Skive (1 anlæg/300 pl.), Struer (1 anlæg/600 pl.), Thisted (1 anlæg/110 pl.), Bramminge (1 anlæg/200 pl.), Esbjerg (8 anlæg/4.750 pl.), Fredericia (7 anlæg/3.480 pl.), Haderslev (5 anlæg/1.078 pl.), Sønderborg (1 anlæg/450 pl.), Varde (1 anlæg/300 pl.), Aabenraa (5 anlæg/1.093 pl.), Assens (2 anlæg/433 pl.), Middelfart (1 anlæg/120 pl.), Odense (8 anlæg/2.642 pl.), Ringe (1 anlæg/250 pl.), Svendborg (5 anlæg/950 pl.), Haslev, (1 anlæg/50 pl.), Holbæk (2 anlæg/600 pl.), Kalundborg (1 anlæg/150 pl.), Maribo (2 anlæg/325 pl.), Møn/Stege (1 anlæg/150 pl.), Næstved (1 anlæg/300 pl.), Slagelse (1 anlæg/300 pl.), Roskilde (2 anlæg/350 pl.), Helsingør (2 anlæg/1.200 pl.), Rønne (2 anlæg/425 pl.), Rødekro (1 anlæg/210 pl.).

Hertil kommer, at der i perioden 1985-92 (CF-forligene) med statstilskud blev opført 64 kombinerede offentlige beskyttelsesrum med plads til 14.204 personer. Beskyttelsesrummene er beliggende i følgende byer (kommuner):
Aalborg (1 anlæg/150 pl.), Aalestrup (1 anlæg/140 pl.), Aars (1 anlæg/170 pl.), Albertslund (1 anlæg/205 pl.), Blåvandshuk (1 anlæg/117 pl.), Bov (1 anlæg/200 pl.),Bredebro (1 anlæg/272 pl.), Esbjerg (2 anlæg/450 pl.), Fjerritslev (1 anlæg/238 pl.), Frederiksberg (1 anlæg/100 pl.), Frederikshavn (1 anlæg/500 pl.), Gentofte (1 anlæg/120 pl.), Grenaa (1 anlæg/116 pl.), Hanstholm (1 anlæg/273 pl.), Hasle (1 anlæg/210 pl.), Hirtshals (1 anlæg/180 pl.), Hjørring (3 anlæg/528 pl.), Holstebro (1 anlæg/238 pl.), Horsens (1 anlæg/225 pl.), Hvorslev (1 anlæg/300 pl.), Ikast (1 anlæg/60 pl.), Kjellerup (2 anlæg/420 pl.), København (1 anlæg/300 pl.), Løgumkloster (2 anlæg/579 pl.), Nyborg (1 anlæg/94 pl.), Næstved (2 anlæg/300 pl.), Nørhald (1 anlæg/60 pl.), Nørre Rangstrup (1 anlæg/160 pl.), Odder (2 anlæg/420 pl.), Ringe-Ryslinge (1 anlæg/150 pl.), Roskilde (1 anlæg/420 pl.), Rougsø (1 anlæg/150 pl.), Rønne (1 anlæg/197 pl.), Sakskøbing (1 anlæg/360 pl.), Silkeborg (1 anlæg/65 pl.), Sindal (1 anlæg/124 pl.), Skagen (1 anlæg/300 pl.), Skovbo (1 anlæg/227 pl.), Slangerup (1 anlæg/240 pl.),

Stenløse (3 anlæg/380 pl.), Svendborg (1 anlæg/460 pl.), Svinninge (1 anlæg/240 pl.), Sønderborg (1 anlæg/50 pl.), Søndersø (1 anlæg/138 pl.), Tarm/Egvad (1 anlæg/160 pl.), Tønder (2 anlæg/600 pl.), Vejle (2 anlæg/517 pl.), Viborg (1 anlæg/107 pl.), Videbæk (1 anlæg/150 pl.), Vojens (2 anlæg/411 pl.), Vordingborg (1 anlæg/240 pl.), Aakirkrby (1 anlæg/50 pl.), Århus (1 anlæg/1.143 pl.).

Det må konstateres, at kombinerede offentlige beskyttelsesrum er blevet opført i langt større omfang end luftværnsudvalget havde forudset, og at den geografiske spredning er betydelig. Rummene er opført såvel i København som i de store, mellemstore og mindre provinsbyer.

Derudover findes der et mindre antal erstatningsrum for betondæknings-grave, der er tilladt fjernet mod opførelse af et tilsvarende antal pladser i nybyggeri. Det drejer sig om 35 erstatningsrum med 2.755 pladser.

Erstatningsrummene er beliggende i følgende byer (kommuner):
Esbjerg (4 anlæg/200 pl.), Frederikshavn (2 anlæg/100 pl.), Gentofte (1 anlæg/150 pl.), Gladsaxe (1 anlæg/100 pl.), Helsingør (2 anlæg/300 pl.), Horsens (2 anlæg/150 pl.), Høje-Taastrup (1 anlæg/50 pl.), Kolding (1 anlæg/50 pl.), København (2 anlæg/455 pl.), Køge (1 anlæg/50 pl.), Lemvig (1 anlæg/50 pl.), Næstved (1 anlæg/50 pl.), Odder (1 anlæg/100 pl.), Odense (2 anlæg/100 pl.), Skælskør (1 anlæg/50 pl.), Slagelse (2 anlæg/200 pl.), Svendborg (2 anlæg/200 pl.), Tønder (1 anlæg/50 pl.), Vejle (2 anlæg/100 pl.), Vordingborg (1 anlæg/50 pl.), Værløse (1 anlæg/50 pl.), Aalborg (3 anlæg/150 pl.).

Afsavnsgodtgørelse for betondækningsgrave på private arealer											
Opgørelse pr. juni 2001											
	Antal	Beløb	Beløb	Beløb	Beløb	Beløb	Beløb	Beløb	Beløb	<X>	Beløb i alt
Bramming Kommune	4	250	250	250	250					250	1000
Brøndby Kommune	2	250	250							250	500
Brønderslev Kommune	7	500	500	500	500	500	500	500		500	3500
Dragør Kommune	1	250								250	250
*Esbjerg Kommune	14									348	4875
Fakse Kommune	0										0
Fanø Kommune	3	500	500	500						500	1500
Fredericia Kommune	4	500	500	500	500					500	2000
Frederiksberg Kommune	40									308,75	12350
Frederikshavn Kommune	10									500	5000
Frederikssund Kommune	0										0
Faaborg Kommune	4	500	500	500	500					500	2000
Gladsaxe Kommune	5	250	250	250	250	250				250	1250
Grenaa Kommune	0										0
Gråsten Kommune	0										0
Haderslev Kommune	2	250	250							250	500
Hadsund Kommune	5	500	500	500	500	250				450	2250
Haslev Kommune	3	500	500	250						416,666667	1250

Helsingør Kommune	7	500	500	500	500	200	300	250		392,857143	2750
Herlev Kommune	2	250	250							250	500
Hillerød Kommune	1	100								100	100
Hirtshals Kommune	1	360								360	360
Hjørring Kommune	4	360	360	500	500					430	1720
Holstebro Kommune	1	500								500	500
Horsens Kommune	7	250	250	500	500	500	250	500		392,857143	2750
Hvidovre Kommune	4	250	250	250	250					250	1000
Høje-Taastrup Kommune	0										0
Kerteminde Kommune	6	500	500	500	500	500	500			500	3000
Kolding Kommune	0										0
*Københavns Kommune	13									356	4625
Lyngby-Taarbæk Kommune	4	500	250	250	500					375	1500
Løkken-Vrå Kommune	8	500	500	500	250	500	500	500	500	468,75	3750
Middelfart Kommune	3	500	500	250						416,666667	1250
Morsø Kommune	3	500	250	250						333,333333	1000
Nakskov Kommune	4	500	500	500	500					500	2000
Nibe Kommune	0										0
*Nyborg Kommune	5	250	250	500	500	250	250	500		357,142857	2500
*Nykøbing Falster Kommune	15									108	1625
*Næstved Kommune	10									400	4000
Odder Kommune	4	250	250	250	500					312,5	1250
*Odense kommune	55									314	17250

*Randers Kommune	28									384	10750
Ribe Kommune	1	250								250	250
Ringsted Kommune	0										0
Rudkøbing Kommune	1	500								500	500
Rødovre Kommune											0
Silkeborg kommune	0										0
Skanderborg Kommune	4	250	250	250	500					312,5	1250
Skælskør Kommune	2	500	500							500	1000
*Slagelse Kommune	12									375	4500
Sorø Kommune	2	500	500							500	1000
Stevns Kommune	3	500	500	500						500	1500
Struer Kommune	1	657								657	657
Stubbekøbing Kommune	0										0
Svendborg Kommune	10									600	6000
Sæby Kommune	0										0
Søllerød Kommune											0
Sønderborg Kommune	0										0
Tønder Kommune	0										0
Varde Kommune	0										0
*Vejle Kommune	18									369	6650
Vojens Kommune	1	500								500	500
Ærøskøbing Kommune	3	250	250							250	500

**Ølgod	2	250	250							250	500
Aabenraa Kommune	1	500								500	500
Aalborg Kommune *	33									394	13000
*Århus Kommune	33									289	9500
Samlet antal betondækningsgrave	416										
Gennemsnitligt beløb										390,420476	
Samlet afsavnsgodtgørelse											150212
Noter:											
1.* De Kommuner hvor det udbetalte beløb varierer fra kr. 24,80 op til kr. 1.500.00.											
2.** Dækningsgrav på ejendommen matr. Nr. 7b, Ølgod by er der udbetalt kr. 50.000,00 for fuld og endelig godtgørelse for placering af dækningsgrav. Ejeren frafalder samtidig fremtidige afsavnsydelser og andre fremtidige krav.											